

Řízení bezpečnostních rizik v zařízeních předškolního věku

Management of Security Risks in Pre-school Facilities

Bc. Linda Hlůšková

Diplomová práce
2012

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Linda HLŮŠKOVÁ**
Osobní číslo: **A10952**
Studijní program: **N 3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**

Téma práce: **Řízení bezpečnostních rizik v zařízeních
předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Vypracujte literární rešerši na rizika u dětí předškolního věku.

Analyzujte současnou bezpečnostní situaci v zařízeních předškolního věku.

Identifikujte nebezpečí a vyhodnoťte rizika v těchto zařízeních.

Zpracujte projekt pro eliminaci rizik a stanovte základní bezpečnostní pravidla.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. **NOVOTNÁ, J.** Problematika úrazů dětí předškolního věku. Prevence úrazů, otrav a násilí, 2008, roč. 4, č. 1, s. 25-31. ISSN 1801-0261.
2. **KOŤÁTKOVÁ, S.** Dítě a mateřská škola. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 193 s. ISBN 978-80-247-1568.
3. **PŘIKRYLOVÁ, M.** Pedagogická evaluace v každodenní praxi pedagoga předškolního vzdělávání: praktické ukázky z naplňování Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. 2. Vyd. Praha: Plus. 140 s. ISBN 978-80-87165-30-0.
4. **DANDOVÁ, E.** Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách. 1. vyd. Praha: Aspi, 2008. 172 s. ISBN 978-80-7357-373-7.
5. **NEUGEBAUER, Tomáš.** Vyhledávání a vyhodnocení rizik v praxi. 1. vyd. Praha: Aspi. 2008. 88 s. 978-80-7357-356-0.
6. **NELEŠOVSKÁ, Alena.** Pedagogická komunikace v teorii a praxi. Praha: Grada, 2005. 170 s. ISBN 80-247-0738-1.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Mgr. Roman Jašek, Ph.D.

Ústav informatiky a umělé inteligence

Datum zadání diplomové práce:

24. února 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

15. května 2012

Ve Zlíně dne 24. února 2012

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.

děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.

ředitel ústavu

ABSTRAKT

Obsahem práce je analýza situace týkající bezpečnostních rizik v zařízeních předškolního věku s použitím určitých postupů a metod. Na základě zjištěných skutečností jsem ověřila, že rizika ve výchovně-vzdělávacím procesu je třeba efektivně řídit, a to zajištěním dostatečného systému prevence a snížení rizik. V rámci případové studie byla navržena řešení aktuálního stavu prevence rizik a konkrétní bezpečnostní postupy odpovídající potřebám zařízení předškolního věku s výstupem do praxe.

Klíčová slova:

Rizika, řízení rizik, předškolní věk, koncepce předškolního vzdělávání, bezpečnost, zdraví

ABSTRACT

The content of my work is an analysis of situation concerning safety risks at the pre-school facilities with application of defined processes and methods. I have verified on the basis of discovered facts that risks in the educational process must be effectively controlled, i.e. to establish a sufficient prevention system and eliminate these risks. In framework of the example study I proposed solutions for the actual state of prevention to risks and particular safety processes corresponding with needs of the pre-school facilities for using in practice.

Keywords:

Risk, risk management, pre-school age, conception of pre-school education, safety, health

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Mgr. Romanu Jaškovi, Ph.D. za ochotu při vedení mé práce a za velmi cenné rady a připomínky.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....
podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	9
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK	12
1.1 HISTORICKÉ VYMEZENÍ	12
2 SPECIFIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	14
2.1 VÝVOJOVÁ CHARAKTERISTIKA	14
2.1.1 Bezpečí, stres.....	15
3 VYMEZENÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ Z HLEDISKA DOKUMENTACE	17
3.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (RVP PV)	19
3.1.1 Vzdělávací obsah.....	20
3.1.1.1 Dítě a jeho tělo	21
Možná rizika	21
3.1.1.2 Dítě a jeho psychika.....	22
A) Možná rizika – Jazyk a řeč	22
B) Možná rizika - Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace	23
C) Možná rizika - Sebepojetí, city, vůle	23
3.1.1.3 Dítě a ten druhý.....	24
Možná rizika	24
3.1.1.4 Dítě a společnost.....	25
Možná rizika	26
3.1.1.5 Dítě a svět	27
Možná rizika	27
3.1.2 Vzdělávací podmínky.....	28
3.1.2.1 Materiální podmínky.....	28
3.1.2.2 Životospráva	29
3.1.2.3 Psychosociální podmínky	30
3.1.2.4 Organizace	31
3.1.2.5 Personální a pedagogické zajištění	32
4 OSOBNOST PEDAGOGA	34
5 PRÁVA A POVINNOSTI OSOB ZÚČASTNĚNÝCH VE VZDĚLÁVACÍM PROCESU DÍTĚTE	36
6 RIZIKA	40
6.1 ZÁKLADNÍ POJMY	40
7 ŘÍZENÍ RIZIK	43

7.1	FÁZE ŘÍZENÍ RIZIK	43
7.2	VYHODNOCENÍ RIZIK Z HLEDISKA KOMPETENCE.....	47
7.3	ŘÍZENÍ RIZIK V ZAŘÍZENÍCH PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	48
7.4	METODOLOGIE ŘÍZENÍ RIZIK	51
II	PRAKTICKÁ ČÁST	56
8	POPIS MŠ	57
9	ŘÍZENÍ RIZIK V MATEŘSKÉ ŠKOLE – PŘÍPADOVÁ STUDIE.....	59
9.1	IDENTIFIKACE	59
9.2	VYHODNOCENÍ RIZIK.....	63
9.3	ŘEŠENÍ RIZIK	75
9.4	ZPĚTNÁ VAZBA.....	77
	ZÁVĚR	78
	ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ.....	79
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	80
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	84
	SEZNAM OBRÁZKŮ	85
	SEZNAM TABULEK.....	86
	SEZNAM PŘÍLOH.....	87

ÚVOD

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na koncepci řízení bezpečnostních rizik v zařízeních předškolního věku s důrazem na jejich následnou aplikaci v praxi. Bezpečnost se nejčastěji zmiňuje v souvislosti se zajištěním funkčnosti technických bezpečnostních prvků budov či se školením zaměstnanců v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP). Zaměstnavatel musí zajistit bezpečné pracovní prostředí a pracovní podmínky přijímáním opatření k předcházení rizikům. Přestože má povinnost neustále vyhledávat nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí, na bezpečnostní rizika v souvislosti s výchovně-vzdělávacím procesem není kladen takový důraz, jaký by měl podle mého názoru být. Každodenní pobyt dítěte v mateřské škole je doprovázen množstvím potenciálních rizikových situací, které mohou znamenat ohrožení zdraví i bezpečnosti dětí, pedagogů. Z toho důvodu považuji za nezbytné v první řadě identifikovat veškerá potenciální rizika, s nimiž se může dítě či pedagog při denních činnostech setkat. To je však možné pouze za předpokladu, že budou předem jasně definovány jednotlivé procesy, k nimž v rámci činností uskutečňovaných v mateřských školách dochází. Rizika však lze hodnotit z různých perspektiv, proto by odpovědná osoba měla zvolit vhodný přístup, a to s ohledem na co nejefektivnější zajištění bezpečnosti a minimalizaci možných rizik. Základní kritéria kvality vzdělávání v zařízeních předškolního věku jsou stanovena na základě Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV), z něhož při tvorbě procesů také vycházím. Tato kritéria беру v potaz i při zjišťování konkrétních způsobů vzniku nežádoucích situací v jednotlivých zařízeních a jejich následné eliminaci, a to se zaměřením na možné nedostatky v systému rizik.

Cílem mé práce bude vytýčit způsob řešení nežádoucích stavů v oblasti zajištění bezpečnosti v zařízeních předškolního věku, jakož i poukázat na nedostatky, ke kterým na tomto poli zpravidla dochází. Považuji za důležité, aby výsledky, k nimž dospěji, byly způsobilé vyvolat adekvátní odezvu v praxi a mohly tak příznivě ovlivnit bezpečnostní situaci v konkrétních institucích.

Hypotézou mé práce je premisa, že rizika v zařízeních předškolního věku lze řídit. Tu se budu ve své práci snažit potvrdit a zdůvodnit. Považuji ještě za velmi důležité předestřít, že prevenci úrazů osob a to především dětí by měla být věnována zvýšená pozornost. Toto téma není v současnosti středem zájmu státních orgánů ani médií, což je však bohužel v přímém rozporu s jeho důležitostí a aktuálností a proto považuji nejen za vhodné, ale

především za nezbytné, aby byla tato problematika řešena a osvětlena alespoň v rámci studentské diplomové práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Předškolní věk je obdobím, v němž se utváří osobnost dítěte. Interakcí s okolním prostředím si dítě vytváří určité postoje a přístupy k situacím, s nimiž se setkává a osvojuje si názory na okolní svět. Na základě těchto zážitků a zkušeností se utváří základní vlastnosti člověka a modely chování, které budou ovlivňovat osobnost dítěte v celém dalším životě. Důležitost této etapy, která je pro socializaci člověka a jeho hodnotový žebříček základním pilířem, není nikým podceňována. V historii výchovy a vzdělávání dětí předškolního věku byly však logicky uplatňovány různé přístupy a metody práce s dětmi, které se měnily a utvářely v souvislosti s vývojem a hodnotami společnosti a se změnami politického či filozofického myšlení.

1.1 Historické vymezení

Z důležitých teoretiků musím zmínit především pedagoga, filozofa Jana Amose Komenského, který je považován za zakladatele pedagogiky a předškolního vzdělávání. Komenský totiž zastával názor, že výchova má v jedincích rozvíjet to, co je potencionálně v jejich schopnostech. Jeho myšlenky týkající se výchovy a vzdělávání jsou stále platné i v dnešním světě, proto je význam jejich autora neocenitelný. Klíčovými pojmy v jeho učení jsou demokratismus a pansofie. Pansofie zahrnuje myšlenku, že lidé mají být vzděláváni Všichni, Ve všem a Všestranně, tzn. měli by mít možnost poznat a učit se všemu.^[1]

Dalšími důležitými představiteli nových myšlenek ve výchově a vzdělávání byli osvícenci John Locke a Jean Jacques Rousseau. Ti propracovávali teze smyslového poznání. Dle pedagoga Tomáše Kaspera zaměřil Locke svůj výchovný systém pouze na výchovu mládeže vyšších společenských vrstev, především buržoazie.^[1] Rousseau zase důrazně propagoval myšlenku přirozené a svobodné výchovy přirozenými prostředky. *Opřel se zde hlavně o dílo J. Locka, ale s tím rozdílem, že výchovu požadoval pro všechny, neboť všichni lidé jsou si rovni. Člověk se podle Rousseaua rodí bezmocný a neschopný samostatného žití. Vše získává výchovou. Výchova je moc, rozum zmůže všechno - to plně odpovídalo optimismu doby*^[2] Rousseau dále ovlivnil pohled na výchovu J.H.Pestalozziho, pedagoga, původem ze Švýcarska. Ten, jak uvádí Šikulová, zdůrazňoval především význam citového zázemí dítěte a jeho úzkého vztahu s matkou.^[3]

V roce 1890 začala diskuse, která vedla k zamyšlení se nad osobností dítěte, jeho specifiky a samotnou kvalitou dětství. Důležitou roli sehrála reformní pedagogika, která vyústila v široký proud usilující o nový přístup k dítěti.^[4] Zde je nutné zmínit osobnosti jako Maria Montessoriová, Ovide Decroly, Rudolf Steiner, Friedrich Fröbel, kteří jsou představiteli reformního směru - naturalismu. Tento směr kladl důraz na svobodnou a přirozenou výchovu, která vychází z potřeb dítěte.^[5] Toto období mělo vliv na utváření nových osnov a koncepcí, které vycházely právě z naturalistického přístupu k výchově a na jejichž základě je dnes uskutečňována výchova dětí v zařízeních předškolního věku. Přístupy Montessoriové a Steinerova jsou přímo obsaženy v osnovách výchovně-vzdělávacího procesu jako Montessoriovské a Waldorfské školy, jak píše Bruceová.^[43] Přestože Fröbelovy metody nejsou přímou součástí koncepcí výchovy dětí, významně zasáhly do nových poznatků v oblasti dalšího vývoje. Fröbel kladl důraz na hru, kterou považoval za hlavní činnost dítěte předškolního věku, jak uvádí Šikulová.^[3] Důležitou ikonou reformního hnutí byl také pedagog a americký filozof John Dewey prosazující pedagogický směr pragmatismus. Právě aktivita v procesu vzdělávání a aktivní přístup k informacím charakterizuje záměr J. Deweyho. Každý by měl ke vzdělání přistupovat s očekáváním a zapojovat se do činnosti, ne pouze informace pasivně přijímat. V této době se objevuje pojem pedocentrismus, v jehož centru zájmu dítě. Můžeme tedy říct, že mnoho myšlenkových názorů z minulosti je využíváno ve vzdělávacím procesu dnes bez zásadních změn.

2 SPECIFIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Předškolní věk je období mezi 3 a 6-7 rokem dítěte, které končí nástupem dítěte do školy. Neodvívá se tedy pouze od fyzického věku dítěte, ale také od jeho psychické, sociální vyspělosti.^[6] Šulová o tomto období hovoří jako o nejzajímavějším vývojovém období člověka, jež je charakterizováno velkou psychickou i fyzickou aktivitou.^[7] Předškolní věk je nazýván obdobím hry. Už Komenský vyhledává a proces učení je tak spontánní.

Z hlediska fyziologického vývoje průměrně dítě vyroste o 5-7 cm za rok, příbytek na váze se pohybuje kolem 2-3 kg ročně.^[7] Také se zdůrazňoval, že hra je nejpřirozenější činnost dítěte, dítě ji samo zdokonaluje koordinace pohybů těla dítěte, hrubá motorika, zlepšování jemné motoriky se odráží v úrovni sebeobsluhy – schopnost obléct se, zavázat si tkaničky. Dítě nabývá celkové fyzické zdatnosti.

2.1 Vývojová charakteristika

V souvislosti s předškolním vzděláváním je třeba vymezit vývojovou charakteristiku dítěte v předškolním věku a základní vývojové procesy.

Jak uvádí Piaget, chceme-li porozumět psychickému vývoji a růstu dítěte, musíme začít dříve než od narození, embryologie studuje vývoj chování plodu.^[8] Již zde se dle názoru některých odborníků, jak uvádí Šulová, objevuje citová vazba matky a dítěte a může tak vznikat taková vztahová souvislost, která může zásadně ovlivnit další vývoj dítěte.^[7]

Piaget, jak přejímá Blatný, stanovil 5 stádií vývoje myšlení (inteligence). Pro potřeby naší práce je dostačující zmínit pouze první 3 stádia od narození po dosažení školního věku:

1.) Senzomotorické stádium (do 18. měsíce věku)

Charakteristické jsou v tomto období senzomotorické činnosti. Vše je složeno z vjemů a pohybů bez přítomnosti představ a myšlení. Dítě nedokáže pomocí představ zpřítomnit osoby, které se u něj fyzicky nenacházejí, pomalu se však již začíná však vyvíjet pojetí trvalosti (nepřítomný předmět nepřestává existovat, pokud jej dítě nevidí). Dosud se zde neobjevují kognitivní procesy, cílem je praktické uspokojení potřeb (např. dosažení předmětu).

2.) Symbolické období (2.- 4. rok)

S postupným nástupem řeči v daném období je již dítě schopno představit si předmět prostřednictvím řeči, obrazových představ, gest, ovšem samotné představy jako takové se zde ještě neobjevují.

Důležitým pojmem je symbolická hra, jejím prostřednictvím může dítě reflektovat zažité situace a hledat řešení, protože má již schopnost nápodoby. Dítě je zaměřeno na vlastní tělo – centralismus. Rozvíjí se tak kresba a řečové schopnosti.

3.) Předoperační stádium (2./3. – 6./7. Rok)

Piaget, jak zmiňuje Blatný, vnímá toto období jako přípravné pro rozvoj schopností myšlenkových procesů (např. schopnost třídění, abstrakce). Pro poznávání dítěte je příznačný egocentrismus, kdy svou pozornost dítě zaměřuje pouze na jednu oblast daného jevu a také fenomenismus – svět je takový, jaký jej vnímá dítě.^[9]

Dítě je v období předškolního věku mimořádně citlivé na jakékoliv podněty okolí, je vynalézavé a objevuje vše z blízka zapojením všech smyslů. Jak uvádí Šulová, vnímání dítěte je globální, celkový pojem prostoru i času je však nepřesný. Paměť je v období předškolního věku bezděčná, kolem pátého roku se začíná rozvíjet paměť záměrná.^[7] Vývoj u předškolního dítěte zaznamenáváme v souvislosti s používáním řeči již jako prostředku pro regulaci svého chování, jak zmiňuje psycholog Josef Langmeier. Dále uvádí, že koncem tohoto období dítě vyrůstá z rámce rodiny a vnímá a utváří vztahy mimo blízkou rodinu, také se začíná objevovat potřeba pracovní činnosti, i když jen v náznacích, např. pomoc při drobných domácích úkolech.^[10]

2.1.1 Bezpečí, stres

S tím také souvisí potřeba dítěte být aktivní, čímž máme na mysli jak fyzickou aktivitu, tak často slovní projevy s kladením množství otázek. Na druhou stranu má dítě potřebu stabilního zázemí, vyhledává pocit jistoty a bezpečí. Jak dále upozorňuje Langmeier, jakmile dítě vnímá své zázemí jako nestabilní, bez dostatečné opory, přestává objevovat, zkoumat a odpoutávat se, ale fixuje se v nejistém vztahu.^[10]

Velmi důležité je zmínit, že na psychický i citový vývoj dítěte předškolního věku má významný vliv vztah matky a otce, což rozvádí Šulová.^[7] V tomto období se utváří základy

citového chování dítěte, jeho prožívání v závislosti na prostředí, v němž je vychovááno. Nezpochybnitelný je vliv matky. Vztah dítěte k matce se v průběhu raného období života stále vyvíjí a zásadně ovlivňuje jeho další sociální a psychický vývoj. Tímto se blíže zabývala psychologka Margareta Mahlerová, jak se dočteme v publikaci Langmeiera.^[10]

Zdravý jedinec se vyrovnává se stresovými situacemi poměrně snadno, stejně tak dokáže akceptovat přechodné nároky ze strany dospělých.^[7] Pokud však nedochází k dlouhodobému uspokojování některých základních potřeb, může si dítě začít vytvářet obranné mechanismy, jako je např. agrese vůči okolí, vůči sobě, únik (straní se komunikace).

3 VYMEZENÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ Z HLEDISKA DOKUMENTACE

Kvalitu předškolního vzdělávání zastřešují předpisy, které jsou právně závazné a na jejichž základě by měla být zajištěna jednotnost a komplexnost vzdělávání.

V letech 1990-2007 existovalo předškolní vzdělávání bez jakéhokoliv závazného vzdělávacího programu. V prvních letech bylo využíváno Programu výchovné práce v jeslích a v mateřských školách z roku 1984 či jiných českých či mezinárodních programů. Toto období lze označovat jako dobu hledání vlastní orientace a specifikace.^[11]

V roce 1999 vznikl Národní program rozvoje vzdělávání (dále jen NVP) – Bílá kniha, který definuje politiku státu v oblasti vzdělávání. Jedná se o projekt, který formuluje vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.^[12] Můžeme říct, že do popředí vstupuje požadavek celoživotního učení pro všechny, který převzala také Česká republika.^[13]

Na státní úrovni je tedy definován NVP, který tak stanovuje požadavky na vzdělávání, které jsou platné v počátečním vzdělávání jako celku. Dokumentem s konkrétnějším vymezením, v němž jsou již definovány závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé vzdělávací etapy je Rámcový vzdělávací program (RVP). Máme tak RVP pro předškolní, základní a střední vzdělávání.^[14] Pro potřeby této práce se zaměřím na RVP pro předškolní vzdělávání. Od roku 2007 je tento dokument pro Mateřskou školu (MŠ) závazný. *Vyjadřuje optimální úroveň (kvalitu) předškolního vzdělávání, k níž je třeba postupně směřovat, již však zpravidla nelze v plné míře dosáhnout.*^[15] Přestože je povinnost MŠ řídit tímto dokumentem, jsou si vědoma, že je to prostředek, který umožňuje instituci snáze vzdělávání usměrňovat tak, aby nebyly opomenuty oblasti důležité pro další vývoj dítěte a to jak z krátkodobého, tak dlouhodobého hlediska.

Vzdělávacími plány na školní úrovni jsou školní vzdělávací programy (ŠVP) a třídní vzdělávací programy (TVP).^[13] ŠVP PV je povinný pedagogický dokument, který se řídí zásadami vymezenými v RVP PV. Každá MŠ si na jeho základě formuluje vzdělávací cíle a záměry, nutno ale uvést, že RVP PV pouze obecně vymezuje formální obsah ŠVP PV, konkrétní strukturu i obsahovou část si vytváří daná instituce podle svého zaměření, plánů a cílů.

PRÁVNÍ RÁMEC BEZPEČNOSTI V PŘEDŠKOLNÍCH ZARÍZENÍCH

V rámci legislativní opory je dále nutné uvést zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který byl vícekrát novelizován. Jak uvádí Bečvářová, upravuje podmínky a definuje zásady, za nichž se má vzdělávání uskutečňovat a vymezuje práva a povinnosti fyzických osob při vzdělávání.^[11] Školská zařízení musí uspokojovat fyziologické potřeby dětí a zajišťovat jim podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro prevenci vzniku sociálně patologických jevů. Školský zákon dále ukládá povinnost v celém vzdělávacím procesu a v činnostech s ním souvisejících zajistit bezpečnost a ochranu zdraví dětí. §29 odst. (3) školského zákona v neposlední řadě ukládá povinnost danému zařízení vést knihu úrazů, v případě jejich vzniku.^[16]

Tuto oblast více definuje vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, která patří mezi základní dokumenty MŠ. Evidují se veškeré úrazy dětí, k nimž došlo při činnostech uvedených v §29 odst. 2. školského zákona. Také musí vyhotovit záznam o úrazu, jehož důsledkem byla nepřítomnost dítěte nebo smrtelný úraz.^[17] MŠ je povinna neprodleně informovat o vzniku úrazu zákonného zástupce dítěte, případně pro případ své zodpovědnosti za škodu MŠ vzniklý úraz ohlásit pojišťovně. Obecně se dá říci, pokud MŠ nezanedbala své povinnosti, úraz nebývá odškodněn.

Přestože předškolní vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělávání ani není povinné, právní subjektivita i zakotvení mateřských škol do vzdělávací soustavy jsou ukazatelem, jaký význam je na předškolní vzdělávání ze strany státu kladen.

Vyhláška č. 14/2005 o předškolním vzdělávání stanovuje podmínky provozu a organizaci MŠ s ohledem na péči o zdraví a bezpečnost dětí – konkrétně upravuje počet pedagogů na počet dětí.^[17]

Ve smyslu zákona 258/2000 o ochraně veřejného zdraví je vhodné říci, že pojem veřejné zdraví označuje zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Tento zdravotní stav je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života. Ohrožení veřejného zdraví považujeme za stav, při kterém jsou skupiny obyvatelstva vystaveny nebezpečí, z něhož míra zátěže rizikovými faktory přírodních, životních nebo pracovních

podmínek překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné riziko poškození zdraví. V souvislosti s předškolním věkem jsou v § 7 stanoveny hygienické požadavky na prostory a provoz předškolních zařízení. Ta musí zajistit, aby byly splněny hygienické požadavky upravené prováděcím právním předpisem na prostorové podmínky, vybavení, provoz, mikroklimatické podmínky, osvětlení, vytápění, zásobování vodou, úklid a nakládání s prádlem. Dále se v § 50 uvádí, že předškolní zařízení mohou přijmout pouze dítě, které se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním, má doklad, že je proti nákaze imunní nebo se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci.^[19]

Dále se v tomto zákoně dočteme, jak se na ochraně veřejného zdraví podílí Ministerstvo zdravotnictví. To vytváří celorepublikové programy ochrany a podpory veřejného zdraví. Ministerstvo zdravotnictví také stanovuje zásady a postupy hodnocení a řízení zdravotních rizik a zásady monitorování vztahů zdravotního stavu obyvatelstva a faktorů životního prostředí a životních a pracovních podmínek a řídí jejich realizaci; řídí výchovu k podpoře a ochraně veřejného zdraví.^[19]

V neposlední řadě byl v rámci bezpečnosti a ochrany zdraví v předškolních zařízeních vydán Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.^[20] Pro školská zařízení zřizované MŠMT je tento předpis závazný, pro ostatní nikoliv, přesto z něj řada předškolních zařízení vychází. Je důležité říci, že jako jediný dokument pro předškolní zařízení pracuje s prevencí rizik.

3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)

Tato kapitola je zpracována na základě RVP PV z roku 2004.^[14] Předškolní vzdělávání maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny. Je třeba dítěti vytvořit vhodné vzdělávací prostředí, které na něj bude mít pozitivní vliv, tedy prostředí vstřícné, podnětné, zajímavé a obsahově bohaté, aby se v něm dítě mohlo cítit jistě, bezpečně, radostně a spokojeně. Také by mu mělo umožnit projevovat se, bavit a zaměstnávat přirozeným dětským způsobem. RVP PV klade důraz na respektování odlišností mezi osobnostmi dětí, měli bychom každé dítě považovat za individualitu a akceptovat specifika dětí

předškolního věku vůbec. RVP PV pro účely naší práce definuje požadavky na prostředí MŠ a to jak v rámci vzdělávání – vzdělávacího obsahu, tak co se týká ostatních požadavků na školní prostředí, jejichž opomenutí či nedodržení může ohrozit jak kvalitu vzdělávání, tak bezpečnost a zdraví dětí. Vytvoření podnětného prostředí, kde se pedagog vyvaruje možným rizikům, je směrodatné pro vytvoření pozitivního klima v MŠ.

3.1.1 Vzdělávací obsah

Obsah předškolního vzdělávání je v RVP PV definován tak, aby sloužil k naplňování vzdělávacích záměrů zařízení a k vymezeným cílům. Vzdělávací obsah je v RVP PV rozčleněn do 5 vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

1. *Dítě a jeho tělo*
2. *Dítě a jeho psychika*
3. *Dítě a ten druhý*
4. *Dítě a společnost*
5. *Dítě a svět*

Každá z oblastí zahrnuje dílčí cíle, které definují, co by měl pedagog u dětí podněcovat, vzdělávací nabídku (souhrn intelektových a praktických činností vhodných pro naplňování cílů), očekávané výsledky, které považujeme v této úrovni vzdělávání za dosažitelné a v neposlední řadě možná rizika. Za rizika považujeme možné situace, které mohou ohrožovat úspěch vzdělávacích záměrů. Ta srozumitelně upozorňují pedagoga na to, čeho by se měl vyvarovat.

Nyní bych specifikovala jednotlivá rizika ve výše uvedených oblastech, která mohou ohrozit vzdělávací cíle pedagoga a celkové směřování k plnění vzdělávacích plánů.

3.1.1.1 Dítě a jeho tělo

Předmětem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je k zdravým životním návykům a postojům.

Možná rizika

- *denní režim nevyhovující fyziologickým dětským potřebám a zásadám zdravého životního stylu*
- *nedostatečný respekt k individuálním potřebám dětí (k potřebě pohybu, spánku, odpočinku, látkové výměny, osobního tempa a tepelné pohody, k potřebě soukromí, apod.)*
- *omezování samostatnosti dítěte při pohybových činnostech, málo příležitostí k pracovním úkonům*
- *nerespektování rozdílných tělesných a smyslových předpokladů a pohybových možností jednotlivých dětí*
- *neznalost zdravotního stavu a zdravotních problémů dítěte*
- *omezování spontánních pohybových aktivit, nepravidelná, málo rozmanitá či jednostranná nabídka pohybových činností*
- *absence či nedostatek řízených pohybových aktivit vedoucích k osvojení nových pohybových dovedností*
- *nevhodné prostory pro pohybové činnosti a nevhodná organizace z hlediska bezpečnosti dětí*
- *dlouhodobé statické zatěžování bez pohybu, uplatňování nevhodných cviků a činností, nevhodné oblečení při pohybových činnostech*
- *nedostatek či zkreslení elementárních informací o lidském těle, o jeho růstu a vývoji, o funkcích některých částí a orgánů, o zdraví i možnostech jeho ohrožení, způsobech ochrany zdraví a bezpečí*

- *nevhodné vzory chování dospělých v prostředí mateřské školy*
- *nedostatečně připravené prostředí, nedostatečné vybavení náčiním, náradím, popř. nedostatečné využívání vybavení a dalších možností apod.*

Předškolní věk je obdobím, v němž se dítě učí přesněji koordinovat své pohyby a uvědomuje si pojem svého těla, je důležité dbát na to, aby mělo dostatek příležitostí k získání fyzických dovedností, zlepšení koordinace a také možnosti pro vybití nadbytečné energie.

3.1.1.2 Dítě a jeho psychika

V psychologické oblasti má pedagog za cíl podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, také rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak by se měl u dítěte zaměřit na rozvoj sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a podporovat je v dalším rozvoji.

Tato oblast zahrnuje tři dílčí oblasti - 1. Jazyk a řeč, 2. Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace, 3. Sebepojetí, city a vůle. Zde si definujeme možná rizika v každé z oblastí zvlášť.

A) Možná rizika – Jazyk a řeč

- *prostředí komunikačně chudé, omezující běžnou komunikaci mezi dětmi i s dospělými*
- *málo příležitosti k samostatným řečovým projevům dítěte (spontánním i řízeným) a slabá motivace k nim*
- *špatný jazykový vzor*
- *vytváření komunikativních zábran (necitlivé donucování dítěte k hovoru, nerespektování dětského ostychu vedoucí k úzkosti a strachu dítěte)*
- *časově a obsahově nepřiměřené využívání audiovizuální, popř. počítačové techniky, nabídka nevhodných programů (nevhodná volba či časté a dlouhodobé sledování pořadů televize, videa apod.)*

- *nedostatečná pozornost k rozvoji dovedností předcházejících čtení a psaní*
- *omezený přístup ke knížkám*

B) Možná rizika - Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

- *nedostatek příležitostí k poznávacím činnostem založeným na vlastní zkušenosti*
- *převaha předávání hotových poznatků slovním poučováním a vysvětlováním*
- *příliš racionální, hotový a uzavřený výklad světa*
- *omezený prostor pro vyjádření a uplatnění představivosti a mimoracionálního poznávání*
- *převažující důraz na pamětní učení a mechanickou reprodukci, málo názornosti i prostoru pro rozvoj fantazie*
- *zahlcování podněty a informacemi bez rozvíjení schopnosti s nimi samostatně pracovat*
- *málo příležitosti a prostoru k experimentaci a exploraci a samostatnému řešení konkrétních poznávacích situací*
- *nedostatek porozumění a ocenění úspěchu či úsilí*
- *nedostatek času a prostředků pro spontánní hru, k jejímu rozvinutí a dokončení*

C) Možná rizika - Sebepojetí, city, vůle

- *málo vlídné, nevstřícné, strohé, nelaskavé a málo přátelské prostředí, kde dítě nenalézá dostatek lásky a porozumění*
- *nedostatek možností projevovat vlastní city, sdělovat citové dojmy a prožitky a hovořit o nich*
- *nepřiměřené nároky na dítě, časté negativní hodnocení, kdy dítě opakovaně prožívá pocit selhání*

- *nedostatečné uznání a oceňování úsilí či úspěchu dítěte*
- *jednání, které dítě pociťuje jako křivdu a vnímá jako násilí*
- *spěch a nervozita, omezování možností dítěte dokončovat činnost v individuálním tempu, nevhodné zásahy a přerušování činností dětí dospělými*
- *stresy a napětí, nejistota, nedostatek ochrany a osobního soukromí*
- *nevhodné vzory a modely chování (netaktní komunikace, nedostatek sociálního citění, ohleduplnosti a tolerance, necitlivé vztahy a postoje okolí)*
- *nedostatečná motivace dětí k jejich sebevyjádření a sebeuplatnění*
- *málo podnětů a aktivit podporujících estetické vnímání, citění, prožívání a vyjadřování*

V této oblasti je třeba zdůraznit, že pedagog by měl vytvořit takové podmínky, aby mělo dítě příležitost rozvíjet své jazykové schopnosti a mělo dostatek podnětů pro to, aby se dokázalo a chtělo se samo řečově projevovat. Stejně jako v dalších oblastech jsou neméně důležité schopnosti pedagoga dítě motivovat a být tvůrčí.

3.1.1.3 Dítě a ten druhý

Smyslem vzdělávacího úsilí pedagoga v interpersonální oblasti je soustavně podporovat utváření vztahů dítěte k ostatním dětem, dospělému, měl by neustále kultivovat, posilovat, a obohacovat oboustrannou komunikaci a také zajišťovat pohodu těchto vztahů.

Možná rizika

- *nedostatek pozitivních příkladů a vzorů prosociálního chování, málo vstřícné postoje dospělých k dítěti i k sobě navzájem*
- *nedostatečně psychosociálně "bezpečné" prostředí, neautentické, s nedostatkem porozumění a tolerance*
- *nedostatek empatie, neposkytování empatické odezvy na problémy dítěte*
- *příliš ochránářské či příliš nevšímavé prostředí*
- *autoritativní vedení, direktivní zacházení s dítětem*

- *manipulace dítěte tzv. pozitivními prostředky (citovými prostředky, chválením bez opodstatnění)*
- *nedůstojné jednání, zesměšňování, ponižování*
- *prostředí, které nabízí málo možností ke spolupráci a komunikaci s druhým*
- *časté organizování soutěživých činností a podporování nezdravé soutěživosti*
- *nejednoznačně formulovaná pravidla chování ve vztahu k druhému, nedodržování přijatých pravidel, špatný vzor*
- *nemožnost spolupodílet se na volbě činností a témat, které se v mateřské škole realizují*
- *nedostatečná pozornost tomu, jak dítě řeší své spory a konflikty s druhým dítětem*
- *příliš časté vystupování pedagoga v roli soudce*
- *nedostatečný respekt k vzájemným sympatiím dětí a malá podpora dětských přátelství*
- *soustředění pozornosti pouze na verbální formy komunikace*

Zde bych zdůraznila roli pedagoga, který by měl být pozorný ke konfliktním situacím u dětí a následně být schopen případně vyhodnotit závažnost sporu a rozhodnout se, zda a případně jak situaci řešit. Již v MŠ se můžeme setkat s prvními náznaky šikany – ponižování slabších dětí, agrese zaměřená vůči jedinci.

3.1.1.4 Dítě a společnost

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti sociálně - kulturní je uvést dítě do společnosti ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.

Možná rizika

- *nedostatek estetických a etických podnětů a příležitostí k jejich kultivovanému prožívání a vyjádření*
- *přítomnost nevhodných, podbízivých a nevkusných podnětů*
- *nevhodný mravní vzor okolí (děti jsou svědky nespravedlivého, nezdvořilého, hrubého, ironického, popř. agresivního chování, netolerantních, necitlivých či nevšímavých postojů apod.) včetně nevhodných vzorů v médiích*
- *příliš mnoho nefunkčních pravidel ve skupině, děti se nepodílejí na jejich vytváření, ne všichni je dodržují (např. někteří dospělí)*
- *zvýhodňování a znevýhodňování některých dětí ve skupině*
- *schematické mravní hodnocení bez možnosti dítěte vyjádřit vlastní úsudek*
- *nedostatek příležitostí k nápravě jednání, které bylo proti pravidlům*
- *ironizování a znevažování úsilí dítěte*
- *potlačování autonomního chování dítěte v zájmu zkratkovitého dosažení vnější disciplíny a poslušnosti*
- *nevšímavost k nevhodné komunikaci a jednání mezi dětmi, přehlížení nežádoucího chování některých dětí, schematické řešení konfliktů bez zjišťování příčin jejich vzniku*
- *chybějící informace o tom, jak se chránit před nebezpečím hrožícím od neznámých lidí*
- *nedostatek příležitostí k rozvoji uměleckých dovedností dítěte a k vytváření jeho estetického vztahu k prostředí, ke kultuře a umění*

Opět bych zde zdůraznila, že je třeba dítěti ponechat dostatek prostoru, aby si mohlo utvořit svůj názor na okolní podněty a vybudovat si vlastní estetické vnímání. Jelikož v dnešní době je stále více dítě obkloповáno prostředím plným negativního či nevhodného chování, jeví se role pedagoga zásadnější než kdy dříve. Proto by se měl vynasnažit, aby dítě nebylo zbytečně vystavováno nevhodným mravním vzorům.

3.1.1.5 *Dítě a svět*

Dítě si v předškolním věku začíná všimnout světa kolem sebe, nezaměřuje se již pouze na sebe. Pedagog by měl dítě vést k vytváření základního povědomí o okolním světě a dění, o působení člověka na životní prostředí – a to jak ve smyslu nejbližšího okolí, tak po problémy celosvětového dosahu. Pedagog má za cíl vytvořit základy osobnosti dítěte, aby získalo pro otevřený a odpovědný postoj k přírodě, životnímu prostředí s cílem zachování jeho hodnot.

Možná rizika

- *nedostatek příležitostí vidět a vnímat svět v jeho pestrosti a změně, v jeho dění a řádu*
- *nedostatečné a nepřiměřené informace, nedostatečné, nepravdivé nebo žádné odpovědi na otázky dětí*
- *jednotvárná, málo rozmanitá nabídka činností, málo podnětné, málo pestré a málo obměňované prostředí, nebo prostředí nepřehledné, neupravené, neuspořádané, s nadbytkem hraček a věcí*
- *výběr a nabídka témat, která jsou životu dítěte příliš vzdálená, pro jeho vnímání a chápání náročná, která přesahují přirozenou zkušenost dítěte a nejsou pro dítě prakticky využitelná*
- *užívání abstraktních pojmů, předávání „hotových“ poznatků*
- *převaha zprostředkovaného poznávání světa (obraz, film)*
- *nedostatek pozornosti prevenci vlivů prostředí, které mohou být pro dítě nezdravé a nebezpečné*
- *nedodržování pravidel péče o zdravé prostředí v provozu mateřské školy*
- *špatný příklad dospělých (chování ohrožující životní prostředí, neekologické postoje, xenofobní chování, lhostejnost k problémům kolem sebe a neochota podílet se na jejich řešení)*
- *uzavřenost školy a jejího vzdělávacího programu vůči existujícím problémům a aktuálnímu dění*

Při tvorbě činností, které vycházejí z jednotlivých oblastí RVP MŠ, by měl pedagog dbát na to, aby se vyvaroval výše uvedených rizik v jednotlivých oblastech. V praxi se učitelé zaměřují na stanovené vzdělávací cíle a čerpají ze svých zkušeností. Ze své pozice si však již nemusí uvědomovat veškerá možná rizika, která mohou ohrozit kvalitu vzdělávacího procesu.

3.1.2 Vzdělávací podmínky

V návaznosti na základní legislativní předpisy v oblasti vzdělávání byly stanoveny v RVP PV vzdělávací podmínky, které mají určovat kvalitu vzdělávání a jejichž stanovením by měl být eliminován výskyt rizik, vzdělávacích, sociálních, bezpečnostních i jiných. Zajištění těchto podmínek v rámci vzdělávacího procesu postihuje všechny důležité prvky v prostředí MŠ, proto je jejich plnění žádoucí. Dané podmínky popisují optimální podobu, ideální stav předškolního vzdělávání. Proto velká většina předškolních zařízení tyto podmínky aplikuje v praxi, např. z nich vychází při stanovování svého Školního vzdělávacího programu.

3.1.2.1 Materiální podmínky

Abychom mohli věcné (materiální) podmínky MŠ považovat za plně vyhovující, musí splňovat níže uvedené požadavky.

- ❖ *Prostory MŠ jsou dostatečně velké (podlahová plocha i objem vzduchu atd. dle příslušného předpisu) a takové prostorové uspořádání, které vyhovuje nejrozličnějším skupinovým i individuálním činnostem dětí.*
- ❖ *Dětský nábytek, tělocvičné nářadí, zdravotně hygienické zařízení (umývárny, toalety) i vybavení pro odpočinek dětí (lůžka) jsou přizpůsobeny antropometrickým požadavkům, odpovídají počtu dětí, jsou zdravotně nezávadné a bezpečné.*
- ❖ *Vybavení hračkami, pomůckami, náčiním, materiály a doplňky odpovídá počtu dětí i jejich věku; je průběžně obnovováno a doplňováno a pedagogy plně využíváno.*
- ❖ *Hračky, pomůcky, náčiní a další doplňky nebo alespoň jejich podstatná část je umístěna tak, aby je děti dobře viděly, mohly si je samostatně brát a zároveň se*

vyznaly v jejich uložení; jsou stanovena pravidla pro jejich využívání pedagogy i dětmi.

- ❖ Děti se samy svými výtvary podílejí na úpravě a výzdobě interiéru budovy. Prostředí je upraveno tak, aby dětské práce byly dětem přístupné a mohli je shlédnout i jejich rodiče.
- ❖ Na budovu mateřské školy bezprostředně navazuje zahrada či hřiště. Tyto prostory jsou vybavené tak, aby umožňovaly dětem rozmanité pohybové a další aktivity.
- ❖ Všechny vnitřní i venkovní prostory mateřské školy splňují bezpečnostní a hygienické normy dle platných předpisů (týkajících se např. čistoty, teploty, vlhkosti vzduchu, osvětlení, hlučnosti, světla a stínu, alergizujících či jedovatých látek a rostlin apod.)

3.1.2.2 Živospráva

Živospráva dětí v mateřské škole je plně vyhovující, jestliže odpovídá níže uvedeným bodům.

- ❖ Dětem je poskytována plnohodnotná a vyvážená strava (dle předpisu). Je zachována vhodná skladba jídelníčku, dodržována zdravá technologie přípravy pokrmů a nápojů, děti mají stále k dispozici ve třídě dostatek tekutin a mezi jednotlivými podávanými pokrmy jsou dodržovány vhodné intervaly. Je nepřijatelné násilně nutit děti do jídla.
- ❖ Je zajištěn pravidelný denní rytmus a řád, který je však současně natolik flexibilní, aby umožňoval organizaci činností v průběhu dne přizpůsobit potřebám a aktuální situaci (aby např. rodiče mohli své děti přivádět podle svých možností, aby bylo možné reagovat na neplánované události v životě mateřské školy apod.).
- ❖ Děti jsou každodenně a dostatečně dlouho venku, program činností je přizpůsobován okamžité kvalitě ovzduší.
- ❖ Děti mají dostatek volného pohybu nejen na zahradě, ale i v interiéru mateřské školy.

- ❖ *V denním programu je respektována individuální potřeba aktivity, spánku a odpočinku jednotlivých dětí (např. dětem s nižší potřebou spánku je nabízen jiný klidný program namísto odpočinku na lůžku apod.). Donucovat děti ke spánku na lůžku je nepřipustné.*
- ❖ *Pedagogové se sami chovají podle zásad zdravého životního stylu a poskytují tak dětem přirozený vzor.*

3.1.2.3 Psychosociální podmínky

Psychosociální podmínky jsou pro vzdělávání dětí plně vyhovující, jestliže:

- ❖ *Děti i dospělí se má v prostředí mateřské školy cítit dobře, spokojeně, jistě a také bezpečně.*
- ❖ *Nově příchozí dítě má možnost postupně se adaptovat na nové prostředí i situaci.*
- ❖ *Pedagogové respektují potřeby dětí (obecně lidské, vývojové a individuální), reagují na ně a napomáhají v jejich uspokojování (jednají nenásilně, přirozeně a citlivě, navozují situace pohody, klidu, relaxace apod.). Děti nejsou neúměrně zatěžovány, či neurotizovány spěchem a chvatem.*
- ❖ *Všechny děti mají rovnocenné postavení a žádné z nich není zvýhodňováno ani znevýhodňováno. Jakékoliv projevy nerovností, podceňování a zesměšňování dětí jsou nepřipustné.*
- ❖ *Volnost a osobní svoboda dětí je dobře vyvážená s nezbytnou mírou omezení, vyplývajících z nutnosti dodržovat v mateřské škole potřebný řád a učit děti pravidlům soužití.*
- ❖ *Dětem se dostává jasných a srozumitelných pokynů. Třída je pro děti kamarádkým společenstvím, v němž jsou zpravidla rády.*
- ❖ *Pedagogický styl, resp. způsob, jakým jsou děti vedeny, je podporující, sympatizující, projevuje se přímou, vstřícnou, empatickou a naslouchající komunikací pedagoga s dětmi. Je vyloučeno manipulování s dítětem, zbytečné organizování dětí z obavy o časové prostoje, podporování nezdravé soutěživosti dětí. Jakákoli komunikace s dítětem, kterou dítě pociťuje jako násilí, je nepřipustná.*

- ❖ *Je uplatňován pedagogický styl s nabídkou, který počítá s aktivní spoluúčastí a samostatným rozhodováním dítěte. Vzdělávací nabídka odpovídá mentalitě předškolního dítěte a potřebám jeho života (je dítěti tematicky blízká, jemu pochopitelná, přiměřeně náročná, dítěti užitečná a prakticky využitelná.)*
- ❖ *Pedagog se vyhýbá negativním slovním komentářům a podporuje děti v samostatných pokusech, je uznalý, dostatečně oceňuje a vyhodnocuje konkrétní projevy a výkony dítěte a přiměřeně na ně reaguje pozitivním oceněním, vyvaruje se paušálních pochval stejně jako odsudků.*
- ❖ *Ve vztazích mezi dospělými i mezi dětmi se projevuje vzájemná důvěra, tolerance, ohleduplnost a zdvořilost, solidarita, vzájemná pomoc a podpora. Dospělí se chovají důvěryhodně a spolehlivě (autenticky).*
- ❖ *Pedagog se programově věnuje neformálním vztahům dětí ve třídě a nenásilně je ovlivňuje prosociálním směrem (prevence šikany a jiných sociálně patologických jevů u dětí).*

3.1.2.4 Organizace

Organizační zajištění chodu mateřské školy je plně vyhovující, pakliže:

- ❖ *Denní řád je dostatečně pružný, umožňuje reagovat na individuální možnosti dětí, na jejich aktuální či aktuálně změněné potřeby.*
- ❖ *Do denního programu jsou pravidelně zařazovány řízené zdravotně preventivní pohybové aktivity.*
- ❖ *Pedagogové se plně věnují dětem a jejich vzdělávání.*
- ❖ *Děti nacházejí potřebné zázemí, klid, bezpečí i soukromí.*
- ❖ *Při vstupu dítěte do mateřské školy je uplatňován individuálně přizpůsobený adaptační režim.*
- ❖ *Poměr spontánních a řízených činností je v denním programu vyvážený, a to včetně aktivit, které mateřská škola organizuje nad rámec běžného programu.*
- ❖ *Děti mají dostatek času i prostoru pro spontánní hru, aby ji mohly dokončit nebo v ní později pokračovat.*

- ❖ *Veškeré aktivity jsou organizovány tak, aby děti byly podněcovány k vlastní aktivitě a experimentování, aby se zapojovaly do organizace činností, pracovaly svým tempem atp.*
- ❖ *Jsou vytvářeny podmínky pro individuální, skupinové i frontální činnosti, děti mají možnost účastnit se společných činností v malých, středně velkých i velkých skupinách.*
- ❖ *Je dostatečně dbáno na osobní soukromí dětí. Pokud to děti potřebují, mají možnost uchýlit se do klidného koutku a neúčastnit se společných činností, stejně tak i možnost soukromí při osobní hygieně apod.*
- ❖ *Plánování činností vychází z potřeb a zájmů dětí, vyhovuje individuálním vzdělávacím potřebám a možnostem dětí.*
- ❖ *Pro realizaci plánovaných činností jsou vytvářeny vhodné materiální podmínky (věcné vybavení prostředí je dostatečné a kvalitní, pomůcky jsou připravovány včas)*
- ❖ *Nejsou překračovány stanovené počty dětí ve třídě, spojování tříd je maximálně omezeno*

3.1.2.5 *Personální a pedagogické zajištění*

Personální a pedagogické podmínky vzdělávání jsou plně vyhovující, jestliže:

- ❖ *Všichni pracovníci, kteří pracují v mateřské škole jako pedagogové, mají předepsanou odbornou kvalifikaci. Ti, kterým část odbornosti chybí, si ji průběžně doplňují.*
- ❖ *Pedagogický sbor, resp. pracovní tým funguje na základě jasně vymezených a společně vytvořených pravidel.*
- ❖ *Pedagogové se sebevzdělávají, ke svému dalšímu vzdělávání přistupují aktivně.*
- ❖ *Ředitelka podporuje profesionalizaci pracovního týmu, sleduje udržení a další růst profesních kompetencí všech pedagogů (včetně svojí osoby), vytváří podmínky pro jejich další systematické vzdělávání.*
- ❖ *Služby pedagogů jsou organizovány takovým způsobem, aby byla vždy a při všech činnostech zajištěna dětem optimální pedagogická péče.*

- ❖ *Pedagogové jednají, chovají se a pracují profesionálním způsobem (v souladu se společenskými pravidly a pedagogickými a metodickými zásadami výchovy a vzdělávání předškolních dětí).*
- ❖ *Specializované služby, jako je logopedie, rehabilitace či jiná péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, ke kterým předškolní pedagog sám není dostatečně kompetentní, jsou zajišťovány ve spolupráci s příslušnými odborníky (speciálními pedagogy, školními či poradenskými psychology, lékaři, rehabilitačními pracovníky aj.).*

Jak je z tohoto bodu zřejmé, RVP PV také obecně vymezuje požadavky na pedagoga. V následující kapitole se proto zaměřím na osobnost pedagoga, jako nedílnou součást prostředí v MŠ.

4 OSOBNOST PEDAGOGA

Z hlediska řízení rizik je třeba rozvést, jaké jsou kladeny znalostní požadavky na pedagoga. Povinnosti a práva vyplývající z jeho zodpovědnosti jsou uvedeny dále.

V zákoně č. 563/2004 Sb. najdeme požadavky na odbornou kvalifikaci učitele MŠ. Učitel musí splňovat tyto předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,
- d) je zdravotně způsobilý a
- e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále v zákoně stanoveno jinak.

Konkrétní získání odborné kvalifikace je možné:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na pedagogiku předškolního věku,
- b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy 1) v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání,
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání 1) v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání, nebo vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku.^[21]

Základní požadované schopnosti, znalosti i požadavky na osobnost učitele stanovuje RVP PV výše.

Vališová ve své knize uvádí zajímavý pohled na pedagogickou profesi z jiného úhlu - autoři příruček o profesi učitele neradi přiznávají fakt, že primární autorita učitele je odvozena od dosaženého vysokoškolského vzdělání. Tvrdí, že až následně můžeme brát v potaz osobnostní rysy učitele a chápat jej jako osobu s humánním posláním, jeho

moudrost, vlídnost, smysl pro spravedlnost, empatii. Také zmiňuje, že kdykoliv se učitel ocitne v bezradné situaci, má možnost se vždy opřít o primární zdroj autority – školní předpisy, řády, nařízení. Čím horší učitel, tím častěji této varianty využije.^[22] To však neznamená, že bychom neměli vytvářet další dokumenty a směrnice pro zajištění kvality vzdělávání. Právě naopak. Zejména pak v rizikových situacích by bylo více než vhodné vytvořit jednotné směrnice, postupy pro situace, s nimiž se může učitel i dítě v MŠ setkat a to z důvodu možnosti prevence vzniku daných událostí, ale také snížení možných následků.

5 PRÁVA A POVINNOSTI OSOB ZÚČASTNĚNÝCH VE VZDĚLÁVACÍM PROCESU DÍTĚTE

Školský zákon přikazuje řediteli MŠ definovat školní nebo vnitřní řád, jehož obsahem budou mj. práva a povinnosti dětí a jejich zákonných zástupců. Stejně tak musí ředitel upravit pravidla vztahů s pedagogickými pracovníky.^[16]

Práva dětí vyplývají z listiny práv a svobod a úmluvy o právech dítěte. Např. právo na svobodu svého projevu, žít se svými rodiči, právo na ochranu zdraví, na soukromí, na rovný přístup ke vzdělání, odpočinek. Vzhledem k věku jsou povinnosti dětí omezeny na to, že by měly poslouchat učitele, dodržovat hygienické, kulturní návyky, měly by se řídit bezpečnostními pravidly a chránit tak své zdraví i zdraví ostatních dětí, majetek.^[42]

Stejně tak jsou ve školském zákoně definovány hlavní povinnosti zákonných zástupců, ti mají zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení. Na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte. Musí informovat MŠ o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání. Také je povinen doložit důvody nepřítomnosti dítěte. Mezi další povinnosti zákonných zástupců dítěte patří oznámit zařízení informace, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.^[16] Co se týká práv zákonných zástupců, zde můžeme jmenovat právo na volný vstup do prostor MŠ, právo na ochranu osobních informací či přístupu k informacím o průběhu vzdělávání dítěte a akcích organizovaných MŠ.

Velmi důležitou část vzdělávacího procesu v předškolním zařízení tvoří povinnosti pedagogů, které stanovuje Zákoník práce, v souvislosti s bezpečností zdraví a práce a to z důvodu, že děti v MŠ ve svém věku nejsou schopny nést plnou odpovědnost za své jednání a v plné míře předcházet vzniku nebezpečí a situacím bezprostředně ohrožujícím zdraví. Můžeme jmenovat některé ze zásadních práv a povinností pedagogických pracovníků vyplývajících ze zákoníku práce:

- Zaměstnanec má právo
 - na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, na informace o rizicích jeho práce a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením; informace musí být pro zaměstnance srozumitelná.

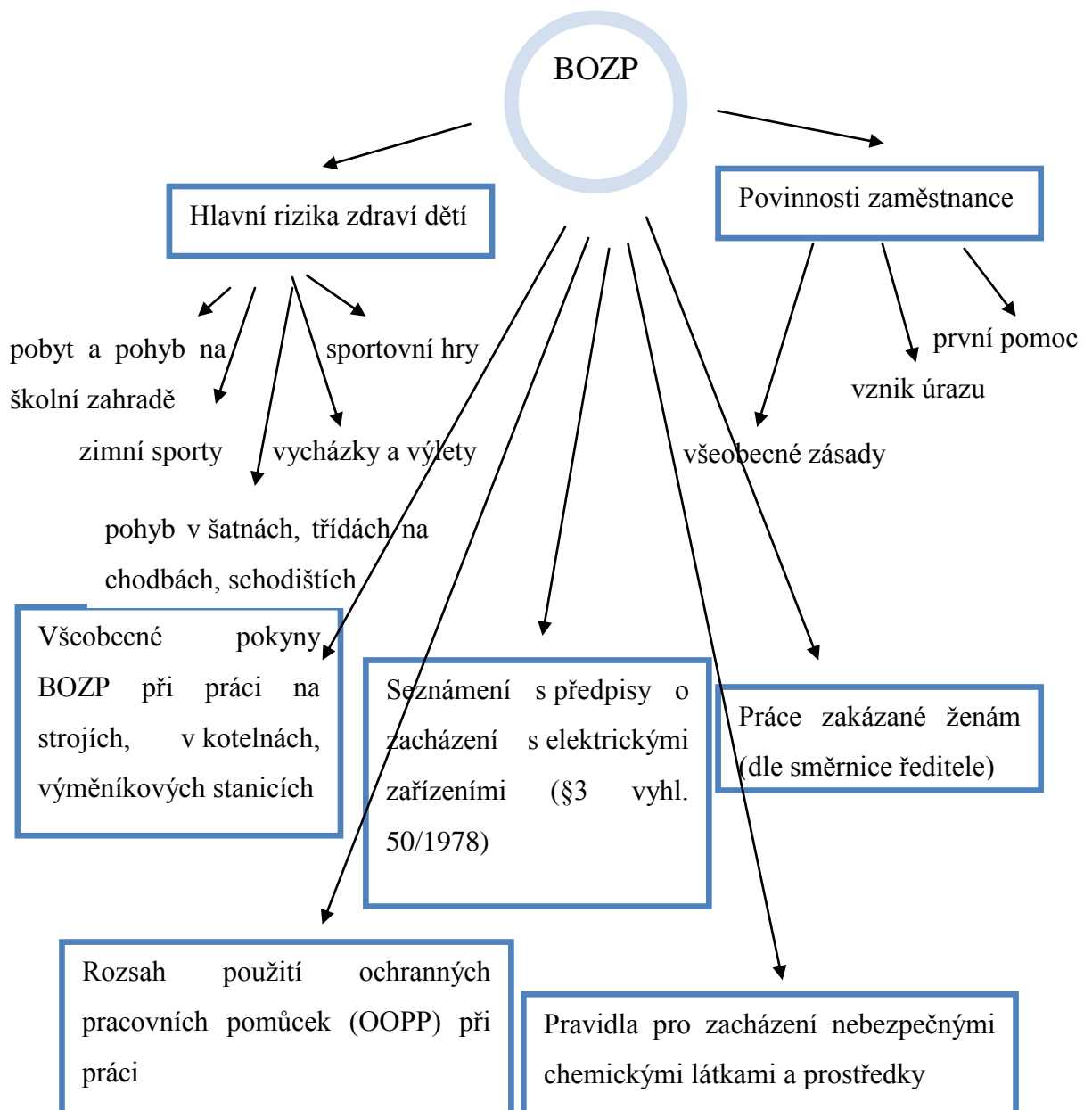
- Zaměstnanec je povinen
 - dbát podle svých možností o svou vlastní bezpečnost, o své zdraví i o bezpečnost a zdraví fyzických osob, kterých se bezprostředně dotýká jeho jednání, případně opomenutí při práci. Znalost základních povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů a požadavků zaměstnavatele k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je nedílnou a trvalou součástí kvalifikačních předpokladů zaměstnance.
 - účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem zaměřených na bezpečnost a ochranu zdraví při práci včetně ověření svých znalostí,
 - podrobit se preventivním prohlídkám, vyšetřením nebo očkováním stanoveným zvláštními právními předpisy
 - dodržovat právní a ostatní předpisy a pokyny zaměstnavatele k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, s nimiž byl řádně seznámen, a řídit se zásadami bezpečného chování na pracovišti a informacemi zaměstnavatele,
 - oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci nedostatky a závady na pracovišti, které ohrožují nebo by bezprostředně a závažným způsobem mohly ohrozit bezpečnost nebo zdraví zaměstnanců při práci, zejména hrozící vznik mimořádné události nebo nedostatky organizačních opatření, závady nebo poruchy technických zařízení a ochranných systémů určených k jejich zamezení,
 - bezodkladně oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci svůj pracovní úraz, pokud mu to jeho zdravotní stav dovolí, a pracovní úraz jiného zaměstnance, popřípadě úraz jiné fyzické osoby, jehož byl svědkem, a spolupracovat při objasňování jeho příčin ^[23]

Další povinnosti pedagogů se vztahují konkrétně k pracovní činnosti v předškolním zařízení:

- dodržuje organizační předpisy a předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při vyučování a výchově

- při výchově a vzdělávání dbá o bezpečnost a zdraví dětí, především při činnostech, při nichž může docházet k častějšímu ohrožení zdraví (pobyty na školní zahradě, výlety, plavecké výcviky).
- ovládá způsoby poskytnutí první pomoci a v případě potřeb musí být schopen takovou pomoc poskytnout, zná telefonní čísla na tísňové linky
- je povinen vykonávat dozor nad dětmi, který stanovuje Metodický pokyn MŠMT k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků ve školách a školských zařízeních (dále jen metodický pokyn). Povinnosti pedagoga je s tímto pokynem se seznámit
- pedagogický pracovník musí znát bezpečné postupy každé činnosti, z toho vyplývající rizika i způsoby, jak těmto rizikům čelit
- před příchodem dětí na školní zahradu zkontroluje bezpečnost a funkčnost náradí a náčiní sloužícího k činnosti dětí
- děti na houpačkách, průlezkách a kolotočích musí být pod přímým dohledem učitelky
- pedagog pravidelně kontroluje stav technického vybavení ve třídách ^[24]

V každém případě musí učitelé dbát předpisů a povinností uložených zejména při vstupním školení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen BOZP). Osnovu školení BOZP můžeme lépe znázornit v následujícím schématu, které jsem vytvořila na základě dokumentů mateřské školy:

Obrázek 1 – Schéma BOZP [24]

6 RIZIKA

V předchozích částech jsem již použila spojení pojem riziko v obecné rovině, která by měla být všem srozumitelná. Nyní se budu touto problematikou zabývat podrobněji.

6.1 Základní pojmy

Pojem riziko lze v nejobecnějším pojetí chápat jako pravděpodobnost, s jakou může vzniknout nežádoucí situace, stav. Jak uvádí Vymětal, pojem rizika můžeme chápat jako nebezpečí, nechtěnou a nešťastnou událost, nikoliv pouze jen jako nejistotu vztahující se k výsledku nějakého jevu či mimořádné události.^[26] Vladimír Ševčík ve svých skriptech Analýza rizik poskytuje od jiných autorů výčet výkladů, které mohou být v pojmu rizika zahrnuty:

- Nebezpečí psychické, fyzické či ekonomické újmy
- Nejistotu vznikající v souvislosti s možným výskytem událostí
- Zdroj takového nebezpečí (přírodní jevy, osoby, zvířata)
- Nebezpečí, po jehož realizaci dochází k újmě,
- Nebezpečí vzniku nějaké újmy,
- Nebezpečí zvyšující četnost a závažnost ztrát
- Psychologická nejistota vztahující se k újmě
- Hmotný statek nebo osobu vystavenou újmě
- Pravděpodobnost vzniku příslušné újmy
- Odchylky od očekávaných ztrát^[27]

Jiní autoři riziko definují v reflexi na běžné denní situace. S rizikem se totiž setkává každý jedinec v každodenním životě, může se jednat o riziko požáru v bytě, dopravní nehody, riziko pokuty, pokud jedu rychleji než je povolená rychlost.^[28] Z toho můžeme vyvodit, že rizika nelze zcela odstranit, pouze zmírnit jejich negativní dopad. Autoři také uvádějí, riziko je spojeno s negativními důsledky, které bychom mohli označit za hrozbu nebo případně ztrátu.^[28]

Mezi nejdůležitější charakteristiky rizika patří:

- *Míra rizika – pravděpodobnost, že riziko nastane*
- *Dopady rizika – důsledky, které se projeví, pokud nastane riziková situace*
- *Předvídatelnost rizika – šance, že riziko lze předem identifikovat a předvídat*^[29]

Pojem riziko v kontextu školského zařízení chápeme v souvislosti s cílem zajištění bezpečného prostředí a usměrňování aktivit dětí a pedagogů, abychom předcházeli vzniku nežádoucích situací, úrazům nebo abychom byli schopni následky těchto situací zmírnit. K tomu účelu slouží řízení rizik.

Mezi další pojmy v oblasti bezpečnostních rizik patří **aktivum**, které představuje pro subjekt jakýkoliv atribut, hodnotu, která může být působením rizik ohrožena či zmenšena. Jako aktivum můžeme chápat i samotný subjekt, jehož ohrožení může vést až k zániku.^[30] Aktiva rozlišujeme na hmotná (finance, majetek) nebo nehmotná (know-how, kvalita personálu). V našem kontextu můžeme jako aktivum vnímat např. zdraví dětí.

S aktivy souvisí **hrozby**. *Hrozba je síla, aktivita, událost nebo osoba, která má nežádoucí vliv na bezpečnost nebo může způsobit škodu.*^[30] Ve smyslu všeobecného ohrožení může jít o přírodní katastrofy, nebo např. požáry. V MŠ můžeme jmenovat v souvislosti s vzdělávací činností jako hrozbu např. pohybové aktivity dětí, jejich vzájemné konflikty, nebo práci s nůžkami. Je důležité zdůraznit, že vznik rizika je podmíněn působením hrozby a aktiva. Proto v rámci hodnocení, analýzy rizik nemusíme brát v potaz rizika, která nepůsobí na žádná aktiva a naopak aktiva, na která nepůsobí žádné hrozby, nemají být obsahem analýzy.^[30]

V různých oblastech činností existují např. tyto druhy rizik:

- Ekonomická a finanční rizika (Úvěrová rizika, odhad ziskovosti a spolehlivosti investice
- Projektová rizika
- Tržní rizika
- Technická rizika
- Sociální rizika
- Provozní rizika
- Bezpečnostní rizika^[31]

V této části je třeba říct, že bezpečnostní rizika v kontextu našeho oboru souvisejí s ochranou osob, majetku a informací. Jde např. o vlivy, které mohou působit na samotné objekty a ohrozit jejich existenci, integritu či jejich procesy.

Můžeme vyvodit tyto skupiny rizik:

- *Personální bezpečnost - poškození majetku, zdraví a života osob, ochrana osobních údajů*
- *Fyzická bezpečnost - poškození zařízení, narušení objektů a systémů*
- *Informační rizika - narušení bezpečnosti dat, sítě či informačního systému, zneužití či poškození dat* ^[32]

Bezpečnostní rizika bychom na druhou stranu měli také vnímat z jiného úhlu. Pokud se jedná o sociální oblast, je třeba do bezpečnostních rizik vyplývajících z provozu předškolního zařízení zahrnout jak procesy výchovně-vzdělávací činnosti, tak vlivy lidského chování, na což bohužel předpisy ne vždy nepamatují. V předškolních zařízeních dosud nebyl zpracován žádný model, který by pokrýval výchovně-vzdělávací oblast v souvislosti s riziky. Proto se ve své práci zaměřím na proces rizik, který vyplývá z praxe v předškolním zařízení a odpovídá náplni vzdělávání.

7 ŘÍZENÍ RIZIK

Proces řízení rizik je založen na předvídání událostí, které mohou znamenat odchylku od původního stavu, plánu.^[33] *Řízení rizik je oblast řízení zaměřující se na analýzu a snížení rizika, pomocí různých metod a technik prevence rizik, které eliminují existující nebo odhalují budoucí faktory zvyšující riziko. Riziko je všude přítomným a charakteristickým průvodním jevem fungování organizací v soudobém turbulentním prostředí.*^[31]

7.1 Fáze řízení rizik

Metodologie řízení rizik má jednotlivé fáze. Ty reflektují skutečnost, že rizika jsou všudypřítomná, což znamená, že dělení fází i jejich názvosloví se může lišit dle oblasti a to tak, aby co nejlépe napomohlo konkrétním účelům, a co nejefektivnějším řešení v rámci procesu řízení rizik. Vzájemné provázání a vazby celého systému řízení rizik a jeho fází jsou vhodně zobrazeny v obrázku 2.

Obrázek 2 – Řízení rizik^[34]

Fáze **stanovení kontextu** nebývá vždy přímo zmiňována jako součást řízení rizik. Vždy však ke definování kontextu, přípravné fázi musí dojít. *Jedná se o vymezení základních kritérií pro řízení rizik, výběr metody pro analýzu rizik a hodnocení, určení rolí a*

kompetencí jednotlivých osob (odpovědnost za konkrétní činnosti v rámci tohoto procesu).^[34]

Ve velké většině publikací je prvotní fází **identifikace** rizik, tzn. definování a vymezení možných rizikových stavů, situací, které budeme dále zkoumat, hodnotit. Zde např. jmenujeme konkrétní situace, které mohou působit ohrožení.^{[34],[35]}

Analýza a vyhodnocení rizik na sebe úzce navazují, proto se můžeme setkat s tím, že hranice mezi těmito pojmy se stírají a je použit pouze jeden z pojmů. Základním procesem, který má vést ke snížení rizik, je jejich kvalitní analýza.^[30] Analýzu rizik bezděčně provádíme při každé činnosti.

Metody používané k hodnocení rizika lze dělit do několika skupin podle stupně podrobnosti analýzy rizika a schopnosti kvantifikace míry rizika.^[36] Mezi známější modely rozdělení se řadí metody podle schopnosti kvantifikace míry rizika – kvalitativní a kvantitativní. Sama se však podrobněji zaměřím na metody rozdělené podle míry podrobnosti analýzy rizika, jelikož jednu z těchto metod budu v praktické části využívat pro hodnocení rizik v předškolním zařízení. Také je třeba říct, že výše uvedené dělení není striktní, metody se prolínají a mohou být zároveň obsaženy ve více skupinách.

Podle stupně podrobnosti rozlišujeme tyto metody:

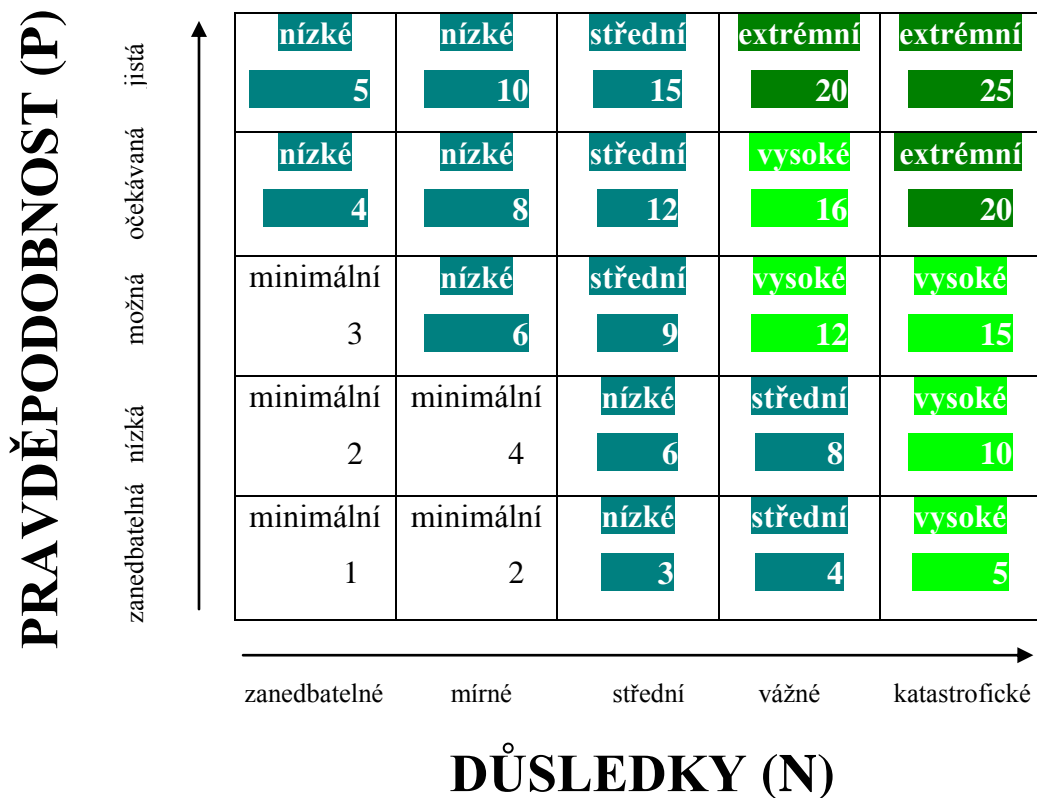
- 1) srovnávací metody - tyto metody se zaměřují na identifikaci původu rizik, nelze jimi určit míru rizika v číselných hodnotách
 - Safety Review (bezpečnostní prohlídka)
 - Checklist Analysis (analýza kontrolním seznamem)
 - RR Relative Ranking (relativní klasifikace)
- 2) analytické metody založené na deterministickém přístupu - také zjišťují zdroje rizik a zjišťují veškeré možné příčiny vzniku nebezpečných situací
 - FTA Fault Tree Analysis (analýza stromu poruch - nekvantitativní)
 - ETA Event Tree Analysis (analýza stromu událostí - nekvantitativní)
 - CCA Cause-Consequence Analysis (analýza příčin a následků - kombinace FTA a ETA)
 - HRA Human Reliability Analysis (analýza lidské spolehlivosti)
 - RCA Root Cause analysis (analýza skutečných příčin/kořenů pochybení)

3) analytické metody založené na pravděpodobnostním přístupu – tyto metody jsou založeny na definování konkrétních rizik, k nimž jsou přiřazeny pravděpodobnosti jejich výskytu a matematicky se poté počítá, jaká je pravděpodobnost vzniku nebezpečné události

- FTA Fault Tree Analysis (analýza stromu poruch - kvantitativní)
- ETA Event Tree Analysis (analýza stromu událostí - kvantitativní)
- BD Block Diagram (blokový diagram)
- MCh Markov Chains (Markovovy retězce)^[36]

Vyčíslení rizika jsou schopny pouze metody založené na pravděpodobnostním přístupu. Vyhodnocení rizik můžeme provádět pomocí matematických modelů i softwarových programů. Můžeme však také využít jednodušších modelů jako je např. metoda RCA, FMEA, FTA, které mohou být dostačující.^[35]

Abychom mohli rizika úspěšně řídit, je třeba brát v úvahu tuto vzájemnou souvislost: pravděpodobnost vzniku rizika vs. důsledky, kterou můžeme vyjádřit v matici, viz obrázek 3. Tuto metodu budu využívat pro hodnocení míry rizika v praktické části.

Pravděpodobnost (P)

1. minimální – výskyt rizika se neočekává
2. nízká – riziko se vyskytuje zřídka, ale možnost výskytu existuje
3. možná – riziko hrozí příležitostně, 1-2krát do roka
4. očekávaná – pravděpodobnost výskytu je vysoká
5. jistá – kontinuální hrozba rizika – denně

Důsledky, následky (N)

1. zanedbatelné – bez újmy na zdraví, minimální porušení pravidel
2. mírné – dočasná újma na zdraví, absenční úraz
3. střední – vážnější újma na zdraví, úraz vyžadující hospitalizaci
4. vážné – trvalá újma na zdraví, těžký úraz s trvalými následky
5. katastrofické – úmrtí, smrtelný úraz

Obrázek 3 – Matice hodnocení stupně rizika ^[35]

Proces hodnocení rizik na pracovišti není složitý, může být obecnější i podrobnější, zde je příklad jiného možného postupu pro názornost:

1. Vymezení pracovního systému, kde budeme provádět hodnocení rizik.
2. Vyhledání (identifikace) nebezpečí.
3. Stanovení / ocenění rizik.
4. Hodnocení rizik.
5. Odstranění / omezení rizik (tzn. přijetí opatření k odstranění nebo omezení rizik).
6. Pravidelné hodnocení rizik.
7. Projednání zjištěných rizik se zaměstnanci. ^[37]

Poslední fází řízení rizik je **řešení rizik, zvládnutí či zmírnění**. Tato fáze zahrnuje řešení, která vyplývají z předchozích fází - z identifikace a zejména analýzy rizik. Zde je velmi důležité vymezit a přijmout opatření k prevenci rizik, zmírnění jejich dopadu. Výsledkem tak mohou být přísnější pravidla či větší důraz na preventivní opatření – edukace, ochranné pomůcky.

7.2 Vyhodnocení rizik z hlediska kompetence

Ustanovení §9 zákona č. 309/2006 Sb., v platném znění, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti, a ochrany zdraví při práci stanovuje, která osoba může v rámci organizace rizika hodnotit. Používá se zde pojem prevence rizik, který zahrnuje procesy vyhledávání, hodnocení i odstraňování rizik. Informace v této kapitole vychází právě ze zmiňovaného zákona.^[38]

Plnění úkolů v prevenci rizik může zajišťovat sám zaměstnavatel, pokud je k tomu způsobilý nebo odborně způsobilý v případech a za podmínek, zaměstnává-li:

- a) nejvýše 25 zaměstnanců. Tehdy může zajišťovat úkoly v prevenci rizik sám, má-li k tomu potřebné znalosti.
- b) 26 až 500 zaměstnanců. V tomto případě může zajišťovat úkoly v prevenci rizik sám, je-li k tomu odborně způsobilý, nebo jednou nebo více odborně způsobilými osobami.

V opačném případě (zaměstnává-li více než 500 zaměstnanců) je povinen zajistit tyto úkoly odborně způsobilým zaměstnancem, kterého zaměstnává. Pokud takového zaměstnance k dispozici nemá, musí být schopen zajistit jinou je odborně způsobilou osobou. Odborně způsobilý zaměstnanec nebo jiná odborně způsobilá fyzická osoba jsou odborně způsobilými osobami. Odborně způsobilé osoby splňují požadavky minimálně středoškolského vzdělání s maturitou, odborné praxe v délce alespoň 3 let nebo v délce alespoň 1 roku v případě vysokoškolského vzdělání (Bc., Mgr.) v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a také musí vlastnit doklad o úspěšně vykonané zkoušce z odborné způsobilosti. Více v § 20 tohoto zákona.

Způsob vyhodnocování rizik záleží na zvážení zodpovědné osoby, odborně způsobilé osoby nebo specializované firmy určené zaměstnavatelem. Třeba říct, že odpovědnost za plnění právních povinností v souvislosti s prevencí rizik vždy nese zaměstnavatel.

7.3 Řízení rizik v zařízeních předškolního věku

V kapitole Právní rámec bezpečnosti v předškolních zařízeních jsem uvedla legislativní dokumenty, které se přímo zmiňují o problematice bezpečnosti v prostředí MŠ. Nyní se zaměřím na pojem rizik v kontextu předškolního vzdělávání.

Povinnosti zaměstnavatele týkající se předcházení vzniku rizikových situací jsou upraveny Zákoníkem práce (zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů) především § 102. Zde se dočteme, že povinností zaměstnavatele je vytvářet bezpečné a zdravé neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům. Také je uvedeno, co se rozumí ve smyslu tohoto zákona prevencí rizik. Jedná se o všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a z opatření zaměstnavatele, která mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik.^[23]

Povinností zaměstnavatele je také soustavně vyhledávat nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, zjišťovat jejich příčiny a zdroje. S tím souvisí i nutnost vyhledávat a hodnotit rizika a přijímat opatření k jejich odstranění. Také musí pravidelně kontrolovat úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zejména stav výrobních a pracovních prostředků a vybavení pracovišť a úroveň rizikových faktorů pracovních podmínek, a dodržovat metody a způsob zjištění a hodnocení rizikových faktorů podle zvláštního právního předpisu.^[23]

Není-li možné rizika odstranit, je zaměstnavatel povinen je vyhodnotit a přijmout opatření k omezení jejich působení tak, aby ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců bylo minimalizováno. Jak jsem předeslala již dříve, dá se říct, že rizika zpravidla není možné zcela odstranit. O vyhledávání a vyhodnocování rizik a o přijatých opatřeních vede zaměstnavatel potřebnou dokumentaci. *Zaměstnavatel je povinen přizpůsobovat opatření měnícím se skutečností, kontrolovat jejich účinnost a dodržování a zajišťovat zlepšování stavu pracovního prostředí a pracovních podmínek.*^[23]

Součástí každé dokumentace MŠ je tedy list vyhodnocení nebo kontroly rizik, který odpovídá legislativním požadavkům Zákoníku práce. Prevence rizik je jedním ze strategických opatření v rámci bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.^[39]

Z výše uvedeného vyplývá, že zaměstnavatel je povinen rizika na pracovišti vyhodnocovat, není však dána přesná doba či vzor potřebné dokumentace, aby byl tento proces do určité míry identický pro většinu zařízení předškolního věku. Při identifikaci rizik na pracovištích, tedy i v předškolních zařízeních se nebezpečí kategorizují podle místa vzniku možného úrazu či potenciálního nebezpečí, ty jsou prezentovány v tabulce. V ní najdeme kromě typu ohrožení také další atributy jako míra rizika, pravděpodobnost vzniku rizika a následků. Konkrétní příklad způsobu identifikace a hodnocení rizik v předškolním zařízení ukazuje následující tabulka, jejíž část jsem použila pro názornost:

nebezpečí	ohrožení	právní předpisy	P	N	R	nápravná opatření (technická, organizační, jiná)	kontrola činnosti
Pohyb v prostorách MŠ	Pád na podlaze hyg.zařízení	NV č. 101/2005 sb.	3	6	18	Udržovat podlahy suché, pravidelné čištění provádět v době, kdy s nepohybují děti v daných prostorách nebo po vyloučení provozu	
Hra dětí	Vzájemné potyčky dětí	RVP	3	6	18	Vést děti k vzájemnému porozumění, toleranci jeden druhého a neustálým dozorem zajistit bezpečnost při hře	
Plavání	Utonutí, úraz na vlhké podlaze	Metodický pokyn č. 34017/2005	3	6	18	Dodržovat neustále dozor nad dětmi, zajistit dostatečný počet pracovníků pro zajištění bezpečnosti nad dětmi	
Děti, pohybové aktivity	TV náradí, ostré hrany, závada na TV náradí - poranění	Metodická informace k zajištění provozu a údržby TV nařízeních	6	2	12	Určit vedoucího předmětové komise TV a seznámit ho s povinnostmi – kontrola provozuschopnosti náradí a zajištění oprav a údržby, dodržovat termíny pravidelných revizí	
	TV náradí a prolézačky, pád z náradí nebo prolézačky	Zákon č. 561/2005	3	3	9	Neustálá kvalifikovaná pomoc dětem při činnostech na TV náradí a prolézačkách	
Venkovní hrací prostory	Znečištění hracích ploch střeby nebo jinými škodlivými předměty – pořezání,	Metodická informace k zajištění	3	2	6	Pravidelně dodržovat kontrolu a úklid venkovních hracích ploch, uzamykání prostoru školní zahrady mimo provoz, opatření zákazem vstupu nepovoleným osobám	

	ublížení na zdraví	provozu a údržby TV					
	Houpačka a prostor kolem nich – úder, pád	nařízeních	3	3	9	Zajistit prostor kolem houpaček proti nechtěnému vběhnutí druhého dítěte do dosažené dráhy houpačky, zajistit houpající se dítě záchranným jištěním sedačky	
Děti	Pískoviště – hygienické limity, nákaza parazity	Zákon č. 258/2000 §13, vyhláška č. 135/2004	3	2	6	Pravidelně provádět snanci pískoviště, termíny a podmínky pro sanaci stanovit ve vnitřním provozním předpise, při výměně písku v pískovišti dbát na potvrzení o bezzávadnosti písku	
	Pád na podlaze hyg.zařízení	NV č. 101/2005	2	3	6	Umývání podlah při vyloučení provozu dětmi, neustále kontrolovat a stírat podlahu po zacákání dětmi	
	Dveře – přivření prstů	NV č. 101/2005	3	3	9	Zajistit dveře proti samovolnému nebo úmyslnému zavření dětmi při dovádění – háček oproti zdi a dveře zaháknout	
	Výlety do neznámého prostředí – ztracení se, úraz, nemoc	Organizační řád školy	2	2	4	Seznámit rodiče s opatřeními a organizačním řádem výletu, dodržovat organiz.řád dozor nad dětmi	
Vycházky okolí MŠ	Dopravní provoz – dopravní nehoda	Metodické doporučení chůze ve městě - ŠVP	3	3	9	Neustálý pedagogický dozor nad dětmi, poučení dětí o chůzi na veřejných komunikacích, metodické doporučení chůze ve městě (prokazatelně seznámit s tímto doporučením), používání terčíků k zastavení dopravy, reflexní vesty dětí (první a poslední dvojice dětí)	
	Setkání se zvířaty – pokousání nebo jiná poranění zvířetem	Provozní pokyn ředitelky školy - ŠVP	3	3	9	Poučení dětí o chování se v případě setkání s cizím zvířetem, prokazatelné poučení pedagogických pracovníků, jak se chovat při setkání nebo napadení psem nebo jiným domácím zvířetem. Při pokousání vždy ošetření lékařem!	
	Volné hry dětí – agrese při hře, fyzické nebo psychické	Prevence šikany – provozní pokyn ředitelky ŠVP					

	ublížování						
--	------------	--	--	--	--	--	--

P - pravděpodobnost vzniku a existence rizika:

- 1. nahodilá
- 2. nepravděpodobná
- 3. pravděpodobná
- 4. velmi pravděpodobná
- 5. trvalá

N – pravděpodobnost následků – závažnost

- 1. poranění bez pracovní neschopnosti
- 2. absenční úraz (s pracovní neschopností)
- 3. vážnější úraz vyžadující hospitalizaci
- 4. těžký úraz s trvalými následky
- 5. Smrtelný úraz

R – Míra rizika

Pro tu platí výpočet $R = P \times N$

- 1. – 4. riziko akceptovatelné (bez zvláštních opatření/nevýznamné riziko, na riziko je třeba upozornit a uvést organizační, resp. výchovná opatření.
- 5. – 9. riziko přijatelné (bývá nutné přijmout opatření ve stanoveném termínu dle stanoveného plánu, tak aby riziko bylo snižováno nebo alespoň hlídáno.
- 10. – 16. riziko nežádoucí (vyžaduje urychlené provedení bezpečnostních opatření. Činnost je možná jen za učinění a dodržování příslušných bezpečnostních opatření)
- 20. – 25. riziko nepřijatelné (činnost nesmí být započata nebo v ní pokračováno do té doby, než riziko bude redukováno)

Tabulka 1 – Příklad hodnocení rizik a nápravná opatření pro jejich minimalizaci v konkrétní MŠ včetně legendy^[40]

7.4 Metodologie řízení rizik

Předchozí model hodnocení rizik v MŠ je dle mého názoru značně obecný a nezahrnuje tak množství situací a tím pádem i možných rizik. Najdeme také modely, které jsou vázány na činnosti v MŠ (jako jsou pády zakopnutím, opaření horkou vodou, náraz na pevnou překážku, poranění elektrickým proudem, pořezání a další), kde jsou rizika definována společně s riziky pro zaměstnance (obsluha plynových zařízení, výtahů, obslužné stroje –

křovinořezy a další).^[41] Stále však chybí procesní soubor, který se zaměří na prevenci vzniku úrazů či nežádoucích stavů a bude se bezprostředně týkat dítěte a jeho pobytu v MŠ, tedy celé výchovně-vzdělávací činnosti. Model řízení rizik by měl korespondovat se samotnou organizací, a měl by nám tak umožnit intuitivní postup pro práci s nimi. Některá zařízení při hodnocení rizik do modelu vyhodnocování zařazují také názory hodnotitelů vyplývající ze zkušeností dané práce, tedy ze subjektivního hlediska zúčastněných osob.

V praktické části provedu celý proces řízení rizik na konkrétním předškolním zařízení dle vybraných metod. V rámci mnou sestavené případové studie vztahující se na MŠ, jejímž prostřednictvím budu demonstrovat, jakým způsobem mohou být řízena rizika v souvislosti s výchovně-vzdělávací činností, chci poukázat na nedostatky v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví, s nimiž se v dnešní době v zařízeních předškolního věku potýkáme a zejména určit příčiny vzniku samotných rizik a tedy i možnosti jak je eliminovat. Celkově můžeme říct, že přestože jsou předškolní zařízení povinna rizika hodnotit a přijímat opatření k jejich prevenci, metodiky se týkají především kontroly technického vybavení celého objektu, bezpečnostních opatření budovy, některých činností, nikoliv však rizik vyplývajících ze vzdělávací, pedagogické činnosti, z interakce mezi dětmi, pedagogy, rodiči. Můj projekt by tak měl pomoci zjistit, jaké jsou nejčastější příčiny vzniku rizikových situací v zařízeních předškolního věku a tím nás navést na způsob, jak tyto rizika co nejefektivněji řídit. V současnosti neexistuje jednotnost postupů, jakým způsobem vyhodnocovat rizika výchovně-vzdělávací činnosti vyhodnocovat a stejně tak ani model řízení nepokrývá veškeré bezpečnostní situace. Proto se budu snažit najít řešení i v rámci této problematiky.

Hypotéza: rizika v předškolních zařízeních lze řídit.

Řízení rizik pro vybranou MŠ budu provádět na základě vývojového diagramu, který použil Petr Škrla ve své publikaci a to z důvodu, že se jedná o sociální oblast a pro účely této práce se domnívám, že jde o nejvhodnější metodu:

Obrázek 4 - Model řízení rizik^[35]

1. Identifikace rizik

Nejdříve si vytvořím ad hoc tým složený ze všech pracovníků MŠ, pro zajištění objektivnosti celého vyhodnocovacího procesu. Pro identifikaci rizik použiji metodu brainstormingu, jehož principem je vytvoření týmu, který má za cíl vymyslet řešení nějakého problému. Tato metoda je založena na kvantitě nikoliv kvalitě myšlenek a především nekritičnosti vůči názorům ostatních. Pro tyto účely vytvořím myšlenkovou mapu, která mi umožní jednoduše zapisovat rizika a vzájemné situační vazby, které identifikujeme v ad hoc týmu (obrázek 6).

2. Vyhodnocení rizik

Pro vyhodnocení stupně rizika použiji matici, kterou jsem prezentovala v kapitole 7.1 této práce, kde je stupeň rizika dán vztahem pravděpodobnosti a vážnosti následku, v našem případě tedy závažnosti dopadu na zdraví, bezpečnost osob. Pokud je pravděpodobnost vzniku nežádoucího stavu vysoká a následky jsou zanedbatelné, riziko je vysoké.

V praxi to znamená, že vysoké riziko, ale malá pravděpodobnost ohrožení vyžadují větší míru pozornosti než malé riziko s vysokou pravděpodobností výskytu.^[35] Na základě určení stupně závažnosti rizika se u jednotlivých rizik zaměřím na hledání skutečných příčin problémů či pochybení a to pomocí RCA analýzy. Nejde o typickou metodu pro hodnocení rizik. V mém případě jsem si vybrala tuto metodu, protože jsem se zaměřila na proces řízení v sociální sféře a jak uvádí Škrla, tato metoda bývá často využívání k vyšetřování závažných pochybení v akreditovaných zdravotnických zařízeních. RCA analýza zahrnuje více variant metodik od jednodušších, které si opakovaně kladou otázku „proč“, ke složitějším, které se používají především v průmyslu. Základní RCA analýza se skládá z 5 základních kroků:

1. Sběr dat
2. Vyhodnocení – stěžejní krok
3. Zvolení nápravného opatření
4. Implementace nápravných opatření do praxe
5. Kontrolní opatření^[35]

Využiji druhý krok - vyhodnocení situace, zde budu naplňovat data do Ishikawova diagramu, který má tvar rybí kosti a v němž se opakovanou otázkou „proč“ budu snažit zjistit veškeré příčiny vzniku daných rizik. Z toho budu moci vyvodit způsoby prevence rizik a rizika tak řídit.

3. Řešení rizik

Na základě zjištění informací z Ishikawova diagramu, tzn. okolností, činností, které způsobují rizika v předškolních zařízeních, vyvodím potřebná nápravná opatření či doporučení, která nám pomohou rizika lépe řídit, či jim efektivně předcházet.

4. Zpětná vazba

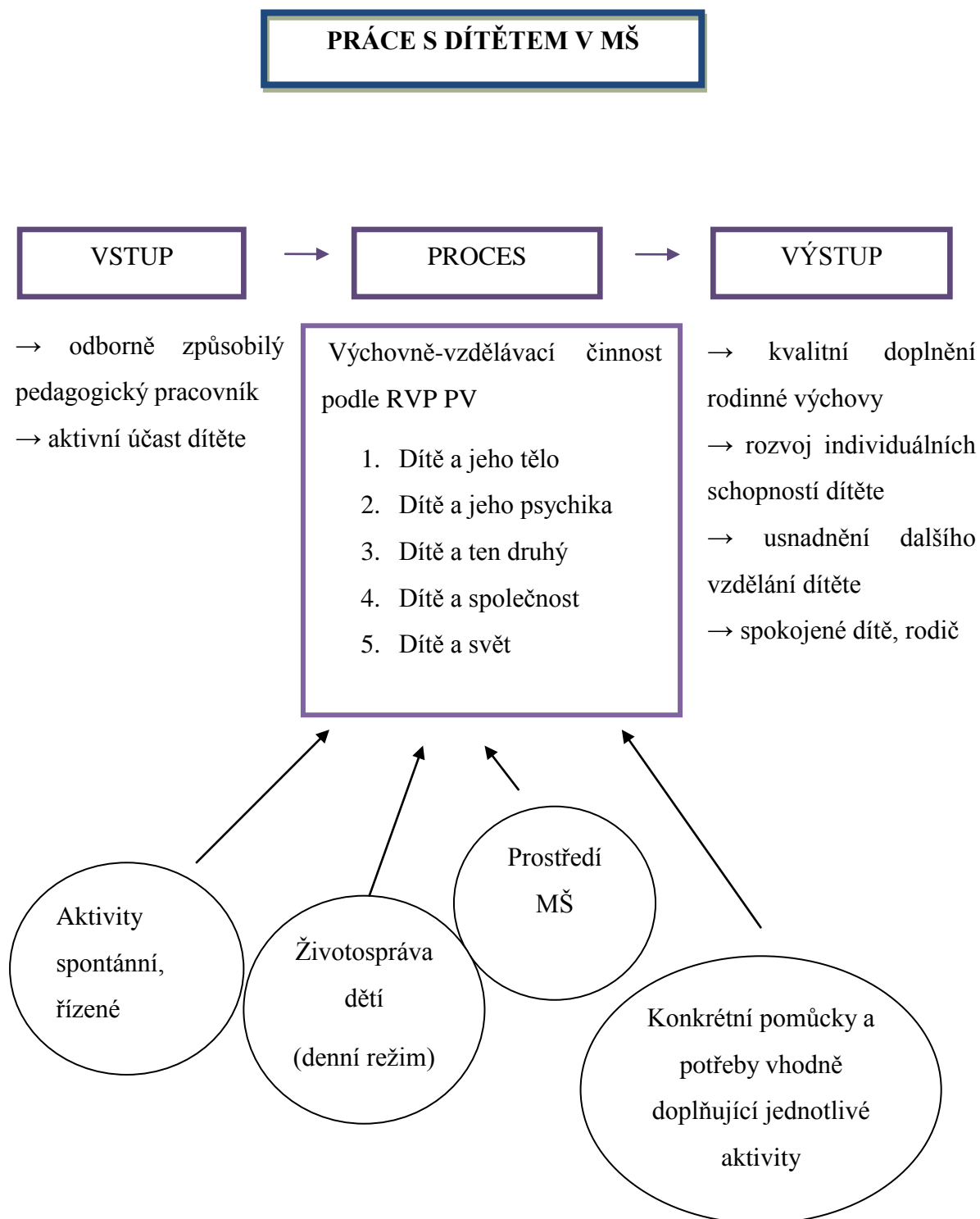
Zde shrnu, jakým způsobem by měl celý proces řízení rizik ideálně probíhat a jak by měla fungovat v tomto směru zpětná vazba.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8 POPIS MŠ

Pro projektovou část jsem vybrala mateřskou školu ve Zlíně, která je situována v okrajové části města se snadnou dostupností do centra. MŠ splňuje požadavky jak funkční, tak estetické. Jedná se o jednopatrové zařízení s technickými parametry, které odpovídají požadovaným bezpečnostním předpisům. Zahrada je dostatečné veliká s množstvím stinných míst, jsou na ní umístěny skluzavky, pískoviště. Personální struktura zařízení je tvořena 1 ředitelkou, 4 učitelkami, 1 školnicí. Dané zařízení má 2 třídy po 20 a 23 dětech, splňuje tedy požadavek max. 24 dětí na jednoho učitele. Provoz školky je od 6:30 do 16:15. Učitelé se střídají v ranních a odpoledních směnách. Ranní směna (první učitelka) má pracovní dobu od 6:30 do 12:30 a odpolední od 9:30 do 16:15. V době od 9:30 do 12:30 se uskutečňují činnosti, které vyžadující přítomnost obou učitelek - kvůli procházce, kde může 1 učitelka dozorovat u maximálně 20 dětí nebo jde o činnosti, kde je přítomnost 2 učitelek vhodná – například doba řízené činnosti, oběda. Při plaveckém výcviku může učitelka dozorovat nejvíce u 15 dětí.

Důležité je říci, že rizika v zařízení nelze řídit, aniž by byly popsány procesy v něm. Ty v mém případě vychází z RVP PV, který zahrnuje veškeré výchovně-vzdělávací oblasti a vlivy, které jsou přítomny v procesu MŠ, jak ukazuje obrázek 5 níže.

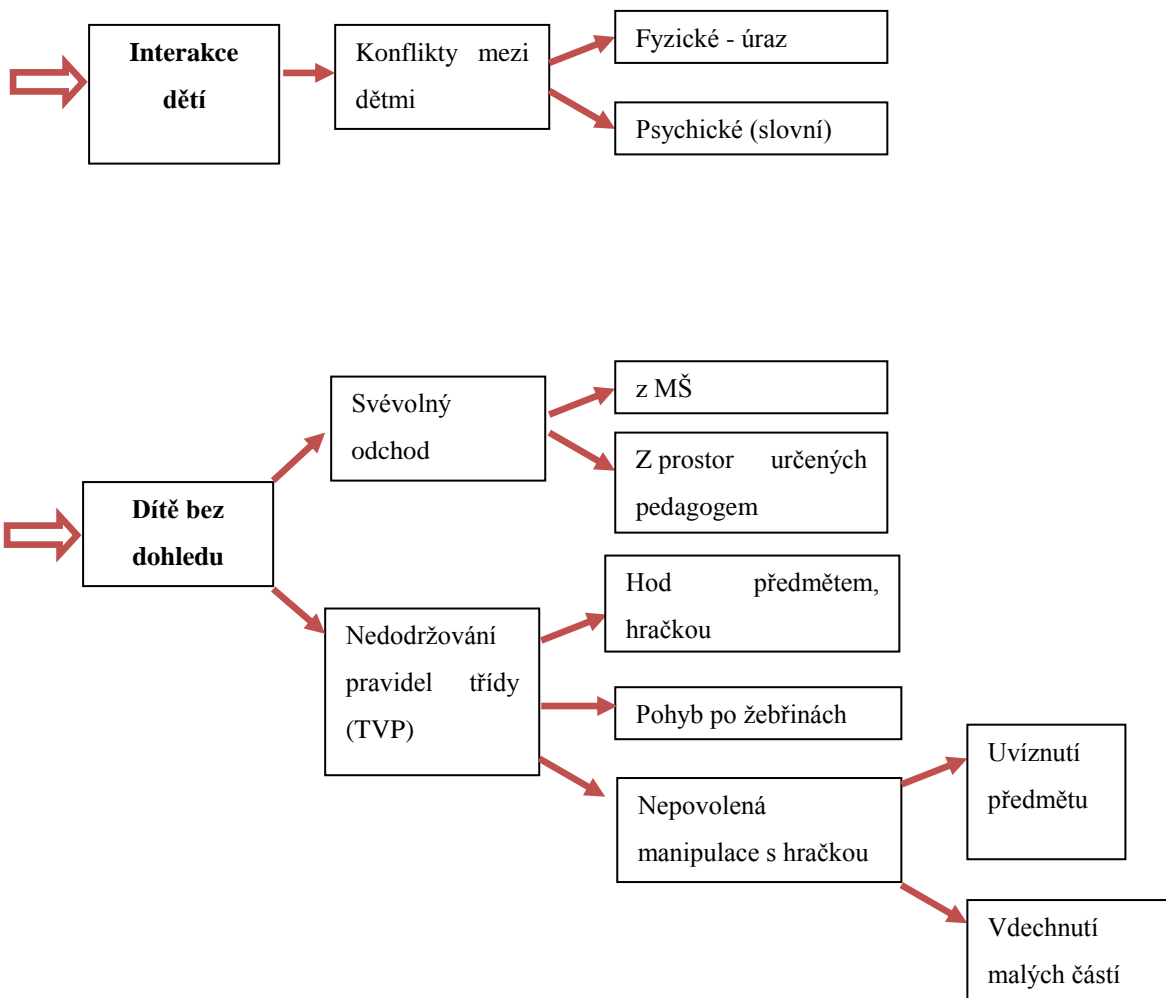
Obrázek 5 - Diagram práce s dítětem v MŠ

9 ŘÍZENÍ RIZIK V MATEŘSKÉ ŠKOLE – PŘÍPADOVÁ STUDIE

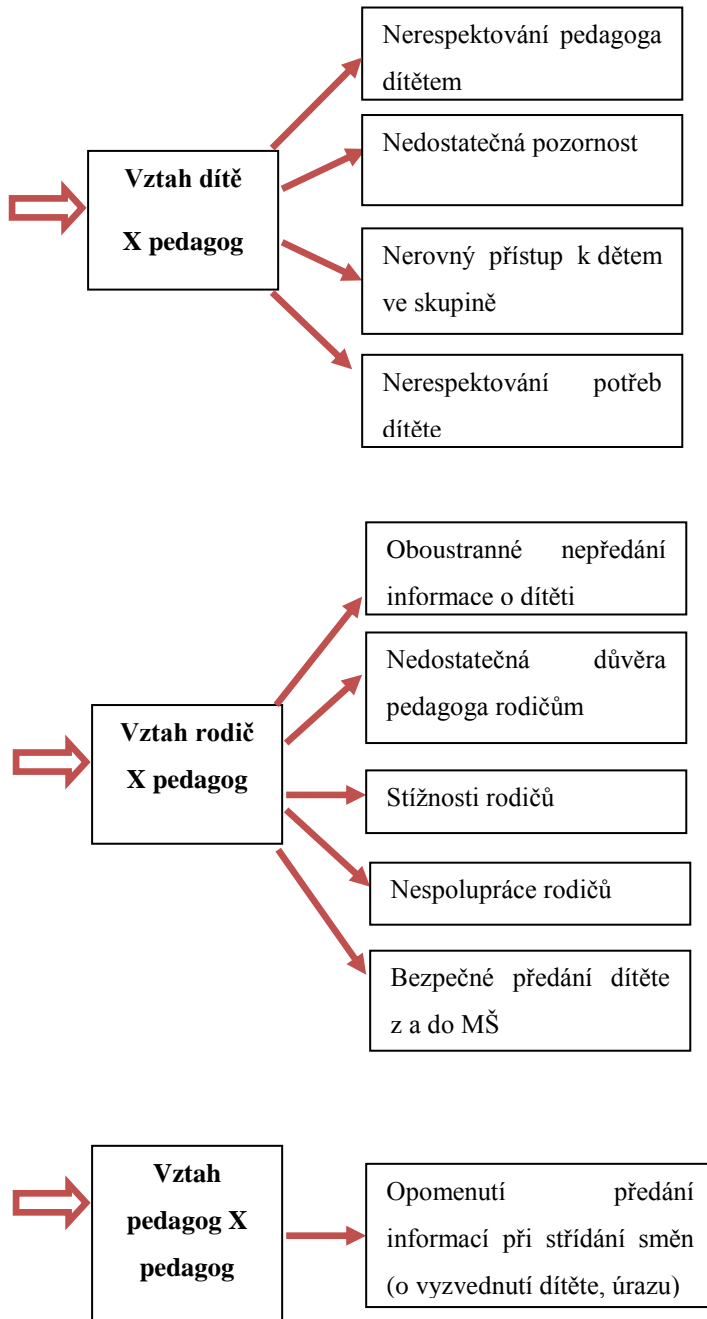
9.1 Identifikace

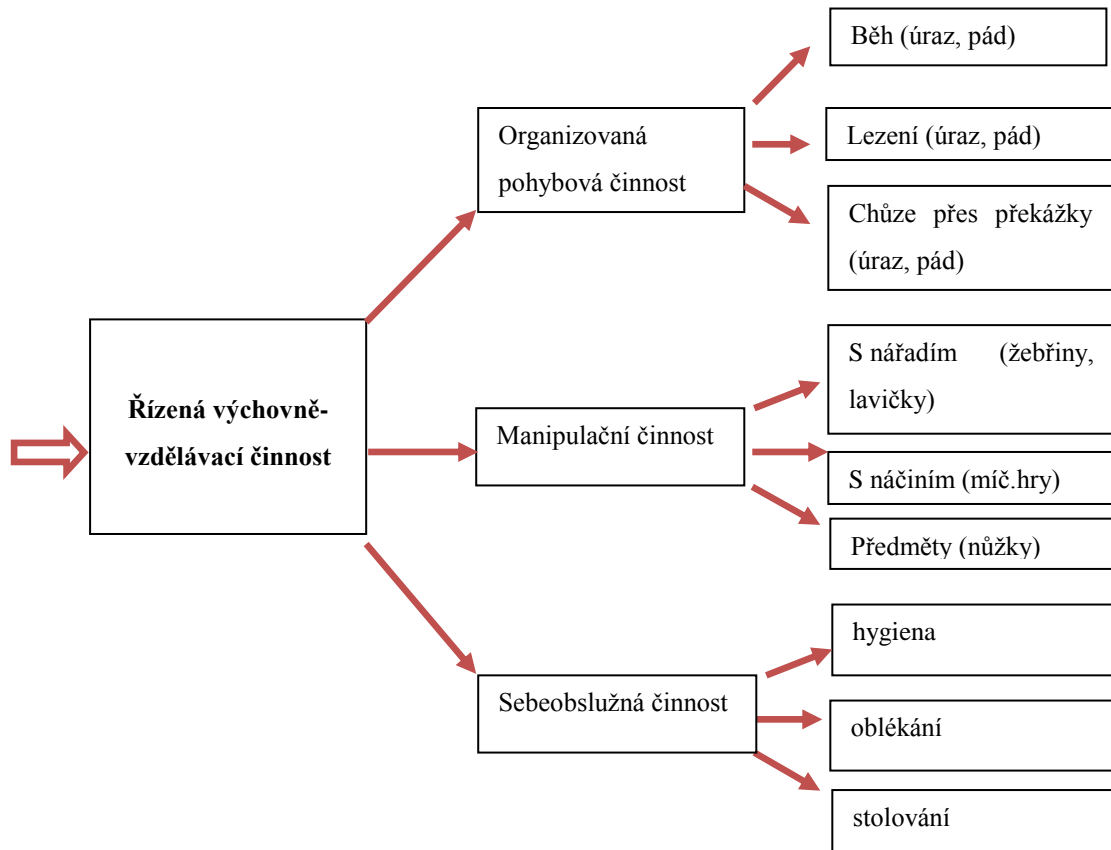
S ad hoc týmem složeným z 6 zaměstnanců vybrané mateřské školy - 1 ředitelkou, 4 učitelkami, 1 školnicí jsme se sešli v prostorách MŠ za účelem identifikace a vyhodnocení rizik v daném předškolním zařízení a to spojených s výchovně-vzdělávací činností. S tímto cílem jsme s týmem pracovníků vytvářeli mapu, která bude zahrnovat bezpečnostní rizika při vzdělávání, s nimiž se mohou při denních činnostech potýkat méně či více. Zdůraznila jsem, že by zúčastnění měli vycházet z praxe a při myšlenkovém procesu by se měli snažit nenechat ovlivnit jakýmkoliv jiným dělením, s nímž se mohli za svoji dosavadní práci setkat. Metodou brainstormingu měly zúčastněné osoby jmenovat veškerá rizika, která je napadnou v souvislosti s možným ohrožením dítěte. Identifikovaná rizika jsou zobrazena v myšlenkové mapě, která nám vznikla.

1. Spontánní chování dítěte

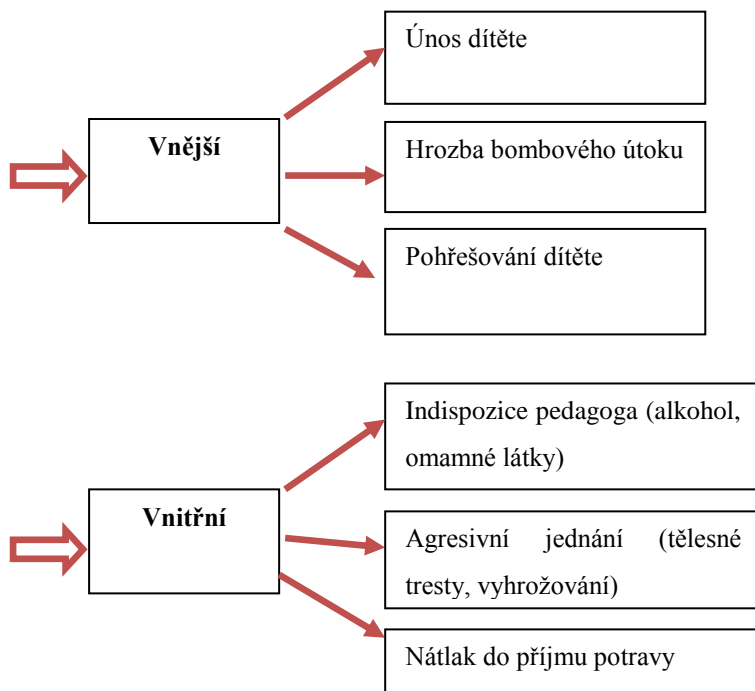

2. **Pedagogická
činnost (řízená)**

3. Riziko vážných pochybení

Obrázek 6 - Diagram identifikace rizik

V ad hoc týmu jsme identifikovali rizika související s pedagogickou činností v konkrétní MŠ. Cílem nebylo pojmut veškerá možná ohrožení, ale obsáhnout oblasti, které mohou riziko znamenat ve spojitosti se vzdělávacími a výchovnými procesy z jiného pohledu.

Kategorizaci jsme provedli podle denního režimu v MŠ, tedy činnosti řízené a spontánní (hra). Tyto pojmy jsme použili v širším významu. Za spontánní činnosti považujeme ty, u nichž není přímá účast ani vedení pedagogem. Zatímco jako řízenou pedagogickou činnost považujeme kromě metodicky cílené vzdělávací činnosti (výtvarná, tělesná, hudební apod.) také aktivity, při nichž je učitel aktivně přítomen a kde probíhá interakce mezi dětmi, pedagogy a rodiči. Do třetího bodu jsme zanesli výčet vážných pochybení, která se v MŠ neobjevují často, ale jejichž dopad je závažný.

9.2 Vyhodnocení rizik

Nyní podle matice vyhodnocení míry rizika již zmíněné v kapitole 7.1 – obrázek 3 u každého identifikovaného rizika stanovíme s týmem pravděpodobnost jeho vzniku a míru důsledku na hodnotové stupnici 1-5. Hodnoty pravděpodobnosti a důsledku vynásobíme a matice nám poté ukáže, zda je míra rizika (R) minimální, nízká, střední, vysoká nebo extrémní. Pro přehlednost proces vyhodnocení zanesu do tabulky č. 2.

PRAVDĚPODOBNOST (P)	jistá	nízké 5	nízké 10	střední 15	extrémní 20	extrémní 25
	očekávaná	nízké 4	nízké 8	střední 12	vysoké 16	extrémní 20
	možná	minimální 3	nízké 6	střední 9	vysoké 12	vysoké 15
	nízká	minimální 2	minimální 4	nízké 6	střední 8	vysoké 10
	zanedbatelná	minimální 1	minimální 2	nízké 3	střední 4	vysoké 5
		zanedbatelné	mírné	střední	vážné	katastrofické
		DŮSLEDKY (N)				

					P	N	R	
Spontánní chování dítěte	Interakce dětí	Konflikty mezi dětmi	Fyzické úraz	-	4	4	16	vysoká
			Psychické (slovní)		3	3	9	střední
Spontánní chování dítěte	Dítě bez dohledu	Svévolný odchod dítěte	z MŠ		1	5	5	vysoká
Spontánní chování dítěte	Dítě bez dohledu	Svévolný odchod dítěte	z prostor určených pedagogem		4	3	12	střední
Spontánní chování dítěte	Dítě bez dohledu	Nedodržování pravidel třídy (TVP)	Hod předmětem (hračkou)		4	4	16	vysoká
Spontánní chování dítěte	Dítě bez dohledu	Nedodržování pravidel třídy (TVP)	Pohyb po žebřinách		4	4	16	vysoká
Spontánní chování dítěte	Dítě bez dohledu	Nedodržování pravidel třídy (TVP)	Nepovolená manipulace s hračkou	Uváznutí předmětu	2	5	10	vysoká
Spontánní chování dítěte	Dítě bez dohledu	Nedodržování pravidel třídy (TVP)	Nepovolená manipulace s hračkou	Vdechnutí malých částí	2	5	10	vysoká
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah dítě X pedagog	Nerespektování pedagoga dítětem			3	2	6	nízká
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah dítě X pedagog	Nedostatečná pozornost			3	4	12	vysoká
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah dítě X pedagog	Nerovný přístup k dětem ve skupině			3	2	6	nízká
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah dítě X pedagog	Nerespektování			1	5	5	vysoká

činnost (řízená)	pedagog	potřeb dítěte						
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah rodič X pedagog	Oboustranné nepředání informací o dítěti			3	5	15	vysoká
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah rodič X pedagog	Nedostatečná důvěra pedagoga rodičům			3	3	9	střední
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah rodič X pedagog	Stížnosti rodičů			3	2	6	nizká
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah rodič X pedagog	Nespolupráce rodičů			3	3	9	střední
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah rodič X pedagog	Bezpečné předání dítěte z a do MŠ			3	5	15	vysoká
Pedagogická činnost (řízená)	Vztah pedagog X pedagog	Opomenutí předání informací při střídání směn (o vyzvednutí dítěte, úrazu)			3	5	15	vysoká
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně-vzdělávací činnost	Organizovaná pohybová činnost	Běh (úraz, pád)		3	4	12	vysoká
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně-vzdělávací činnost	Organizovaná pohybová činnost	Lezení (úraz, pád)		2	1	2	minimální
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně-vzdělávací činnost	Organizovaná pohybová činnost	Chůze přes překážky (úraz, pád)		2	1	2	minimální
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená	Manipulační	s náradím		1	3	3	nizká

činnost (řízená)	výchovně- vzdělávací činnost	činnost	(žebřiny, lavičky)					
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně- vzdělávací činnost	Manipulační činnost	s náčiním (míč.hry)		2	2	4	minimální
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně- vzdělávací činnost	Manipulační činnost	S předměty (nůžky)		1	4	4	minimální
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně- vzdělávací činnost	Sebeobslužná činnost	Hygiena		2	2	4	minimální
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně- vzdělávací činnost	Sebeobslužná činnost	Oblékání		1	1	1	minimální
Pedagogická činnost (řízená)	Řízená výchovně- vzdělávací činnost	Sebeobslužná činnost	Stolování		2	2	4	minimální
Riziko vážného pochybení	Vnější	Únos dítěte			1	5	5	vysoká
Riziko vážného pochybení	Vnější	Hrozba bombového útoku			1	5	5	vysoká
Riziko vážného pochybení	Vnější	Pohřešování dítěte			1	5	5	vysoká
Riziko vážného pochybení	Vnitřní	Indispozice pedagoga (alkohol, omamné látky)			1	5	5	vysoká
Riziko vážného	Vnitřní	Agresivní			2	4	8	střední

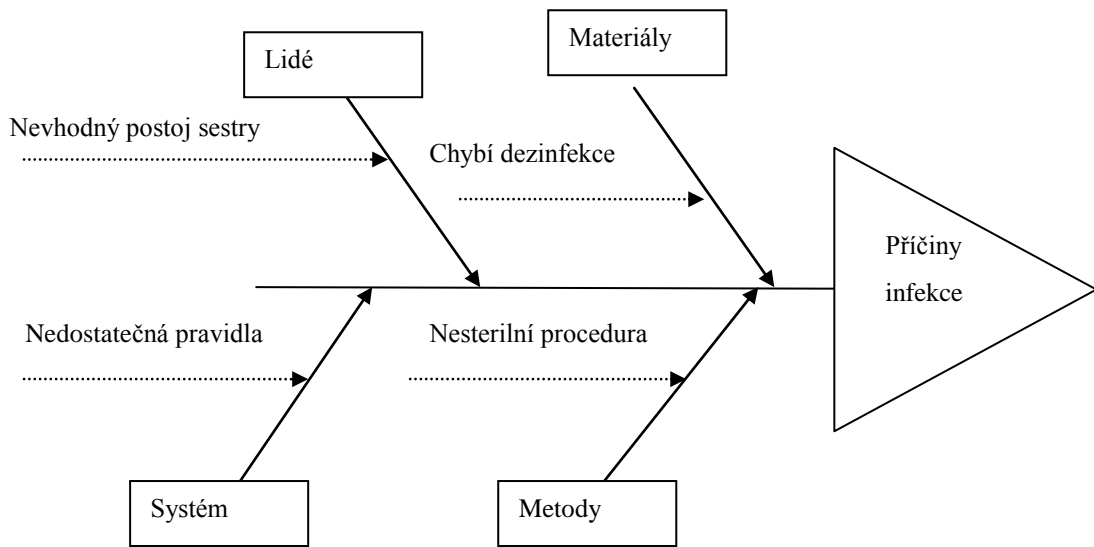
pochybení		jednání (tělesné tresty, vyhrožování)						
Riziko vážného pochybení	Vnitřní	Nátlak do příjmu potravy			2	4	8	střední

Tabulka 2 - Identifikace a vyhodnocení rizik výchovně-vzdělávací činnosti u konkrétního předškolního zařízení

Z dat v tabulce lze vyvodit, že nejmenší míra rizika se vyskytuje u řízené vzdělávací činnosti, kde je chování dětí přímo usměrňováno pedagogem – děti jsou zaměstnávány činnostmi, při které je vyžadována alespoň částečná míra soustředění a pozornosti, nebo se jedná o sebeobslužné činnosti. Výjimku v této oblasti tvoří pohybová aktivita – běh, kde je riziko vzniku úrazu logicky vyšší. Tabulka také ukazuje na skutečnost, že u rizika vážného pochybení je pravděpodobnost vzniku velmi nízká, zatímco následek bývá katastrofický. Proto je celkově vyhodnocené riziko vysoké, přestože se jedná o situaci, která v MŠ může nastat velmi zřídka.

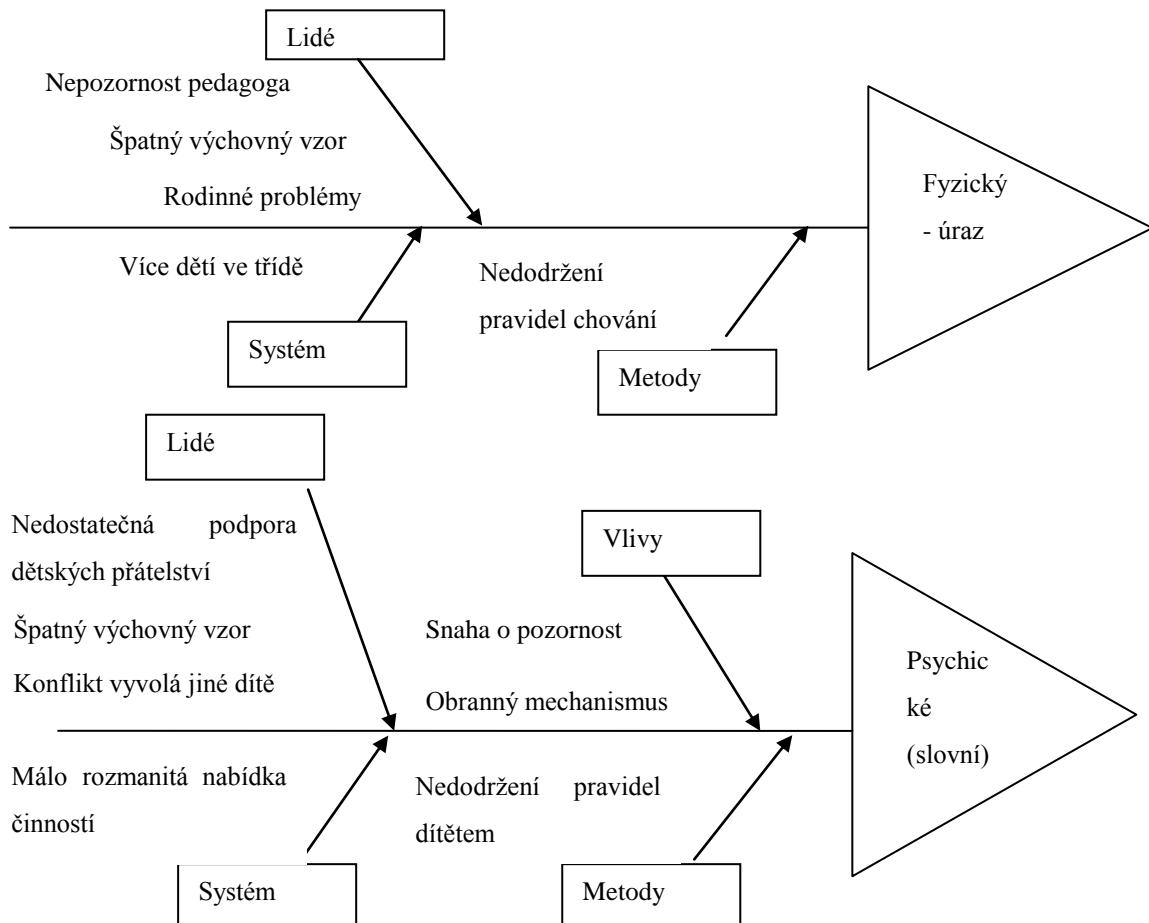
V této chvíli jsme tedy zjistili míru jednotlivých rizik, neznáme však jejich příčiny. Abychom mohli rizika řídit, musíme vědět, jaké vlivy působí na procesy v MŠ a zapříčiňují vznik nežádoucích situací ohrožující bezpečnost a zdraví. Z toho důvodu nyní použiji RCA analýzu skutečných příčin/kořenů pochybení a to konkrétně Ishikawův diagram, kde se budu chtít dopátrat skutečných příčin. Situaci budu vyhodnocovat pouze u rizik, jejichž míra se ukázala jako střední, vysoká nebo extrémní, jelikož je u nich předpokládáno vyšší riziko ohrožení, ty jsem v tabulce zvýraznila.

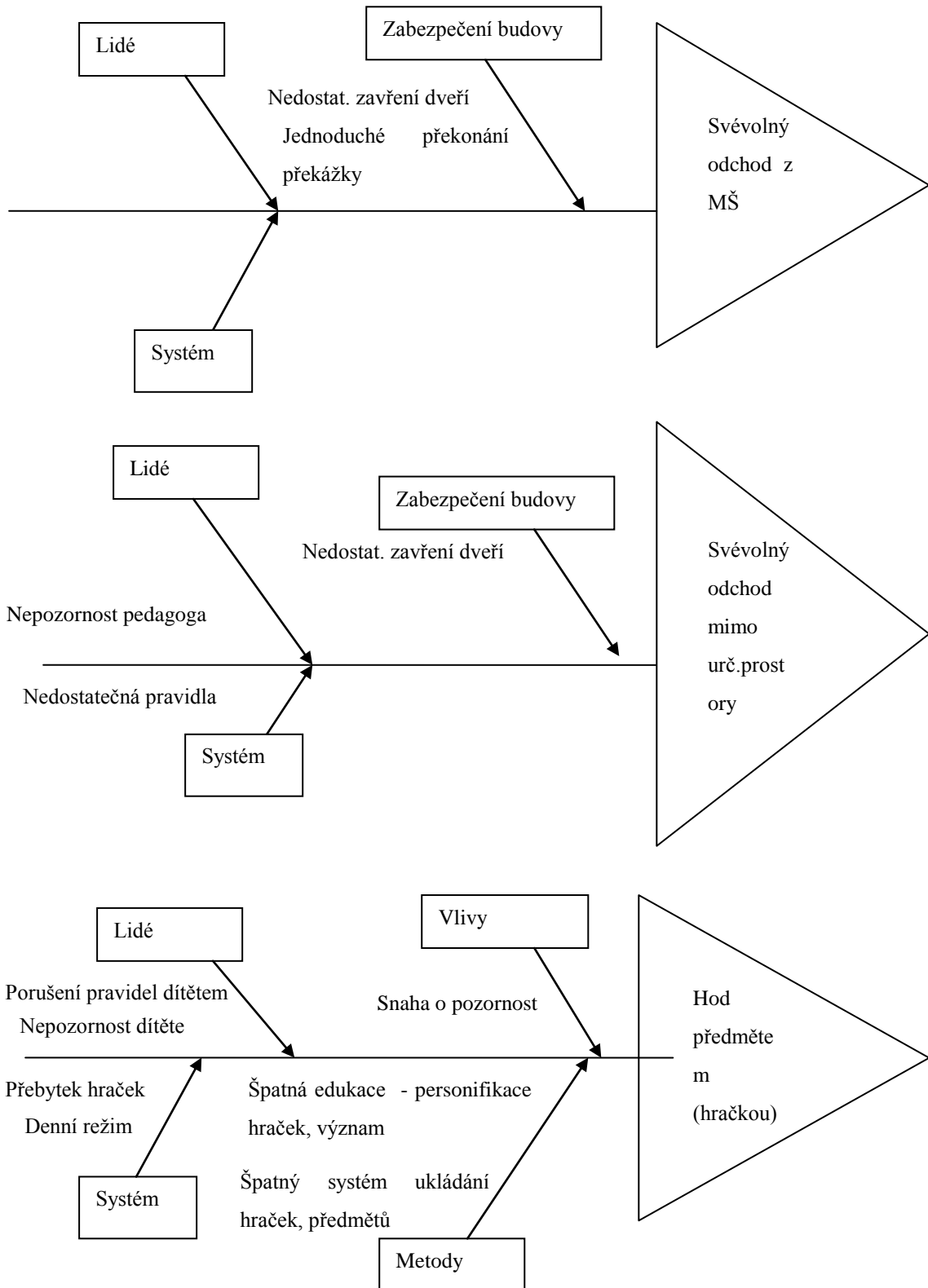
Zjištění příčin použitím Ishikawova diagramu, který vypadá následovně:

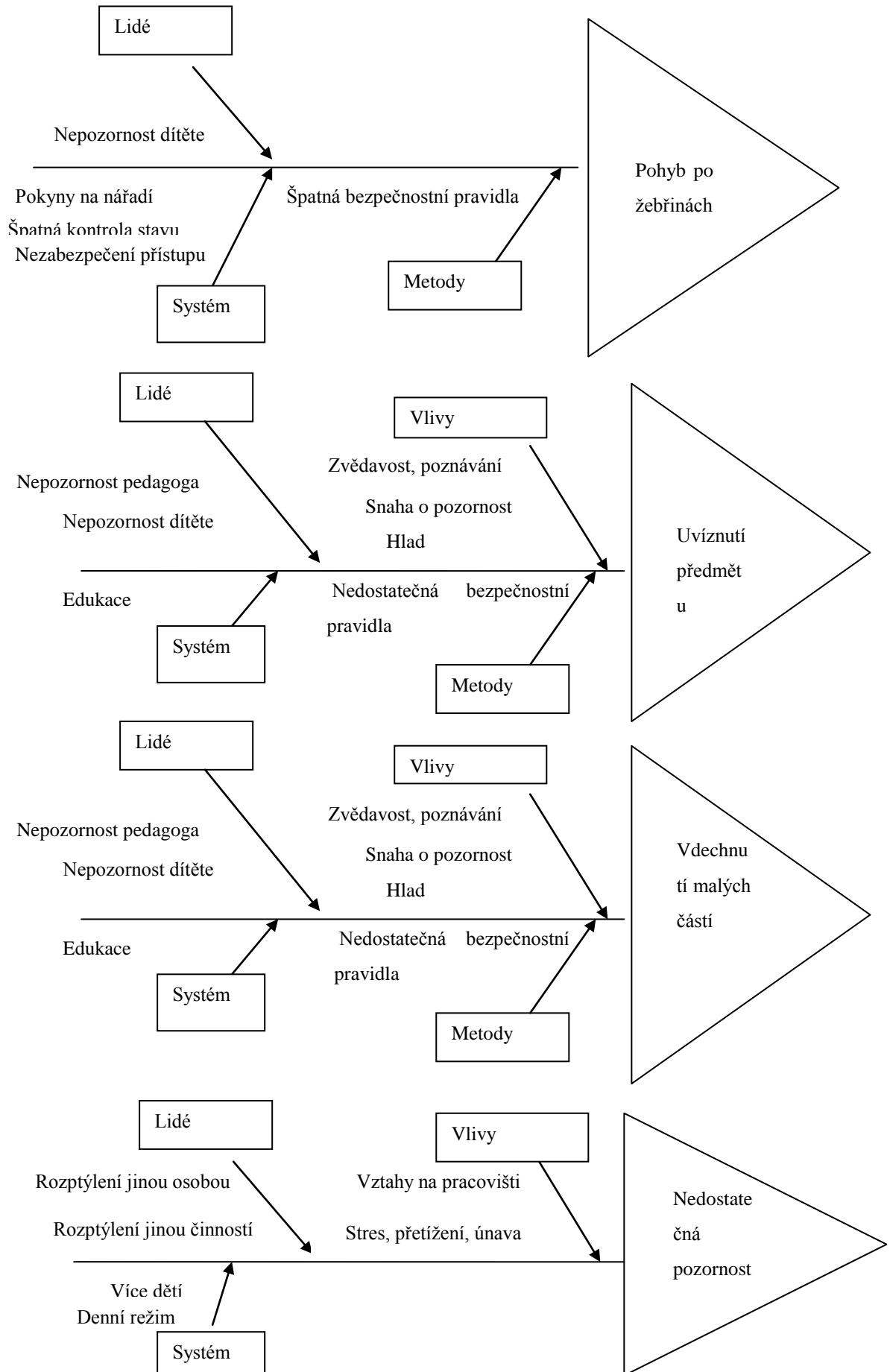

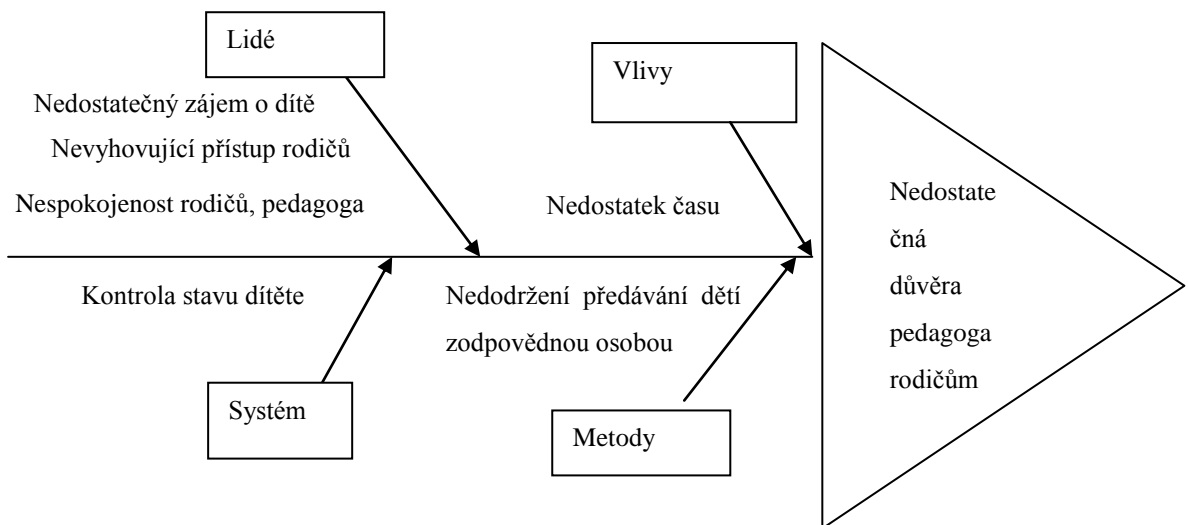
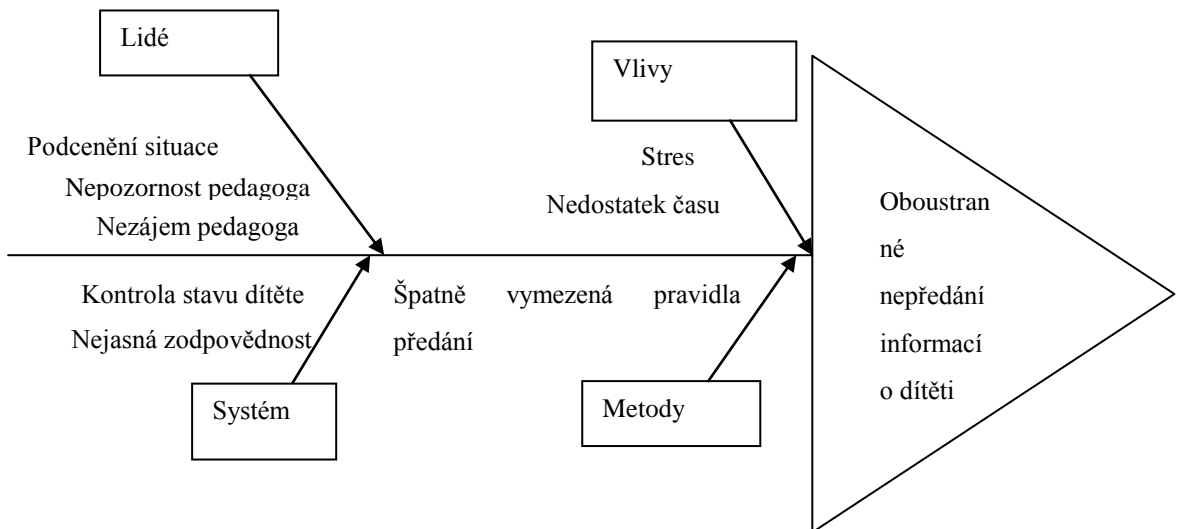
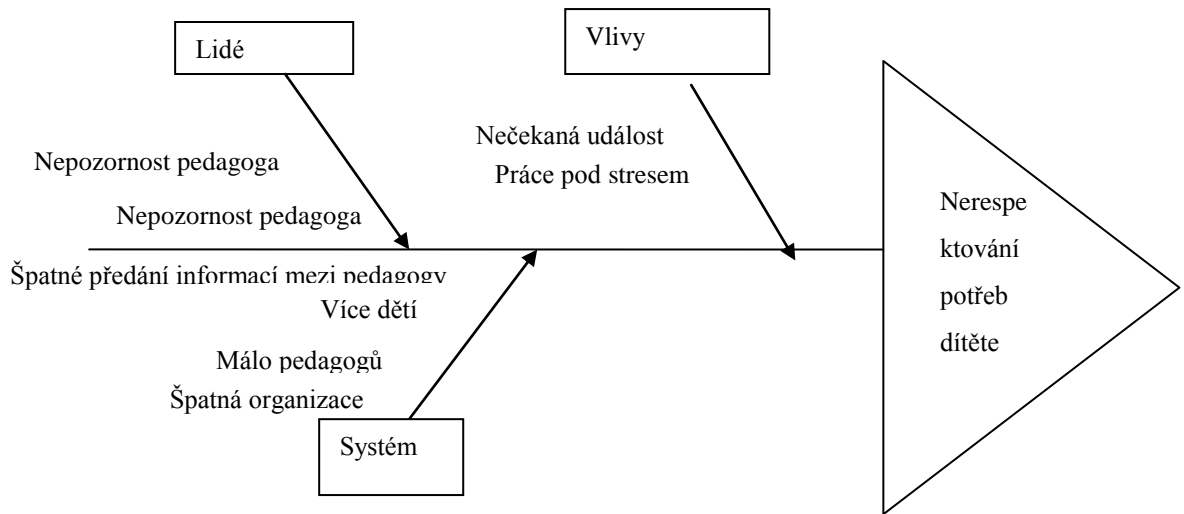
Obrázek 7 - Ishikawův diagram^[35]

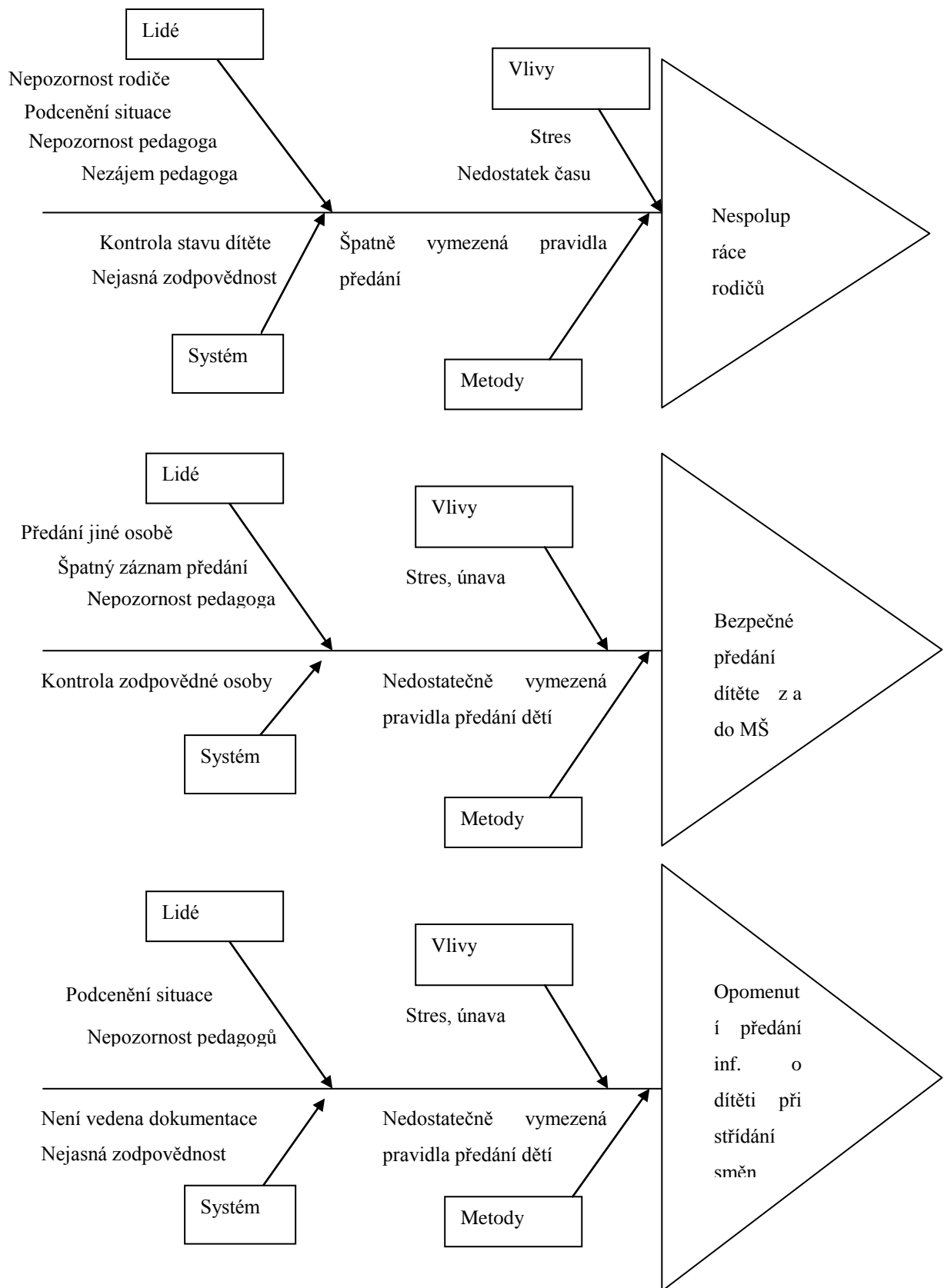
Samotné kategorie příčin nejsou pevně dány, do diagramu bychom měli zanést veškeré vlivy, které mohou být důvodem vzniku konkrétního rizika, a výčet by měl být vyčerpávající. Použití Ishikawova diagramu u jednotlivých rizik:

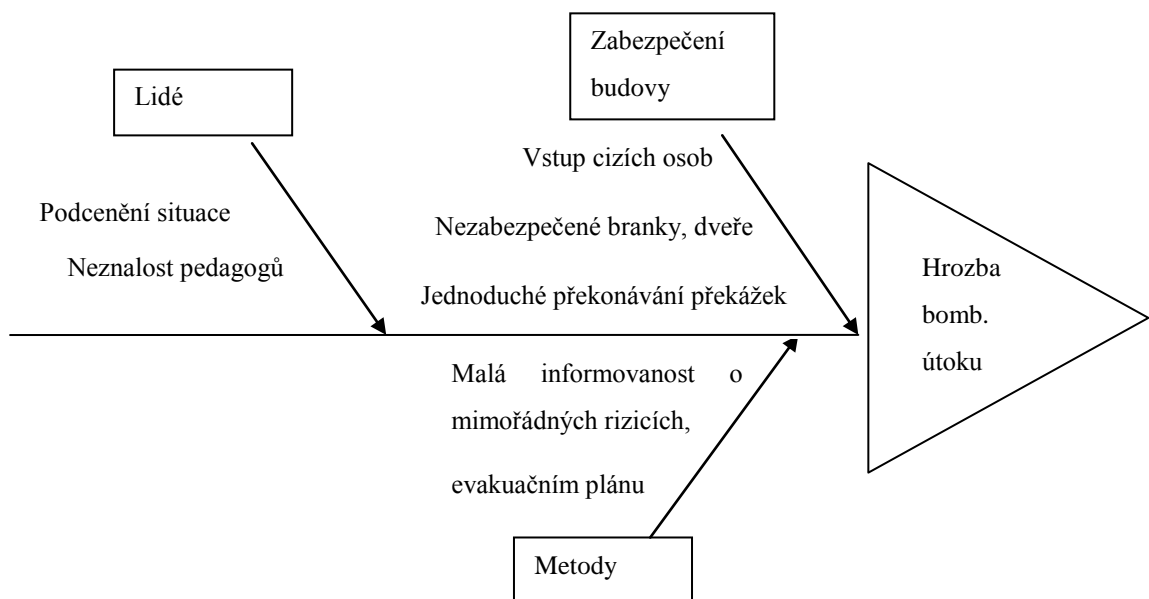
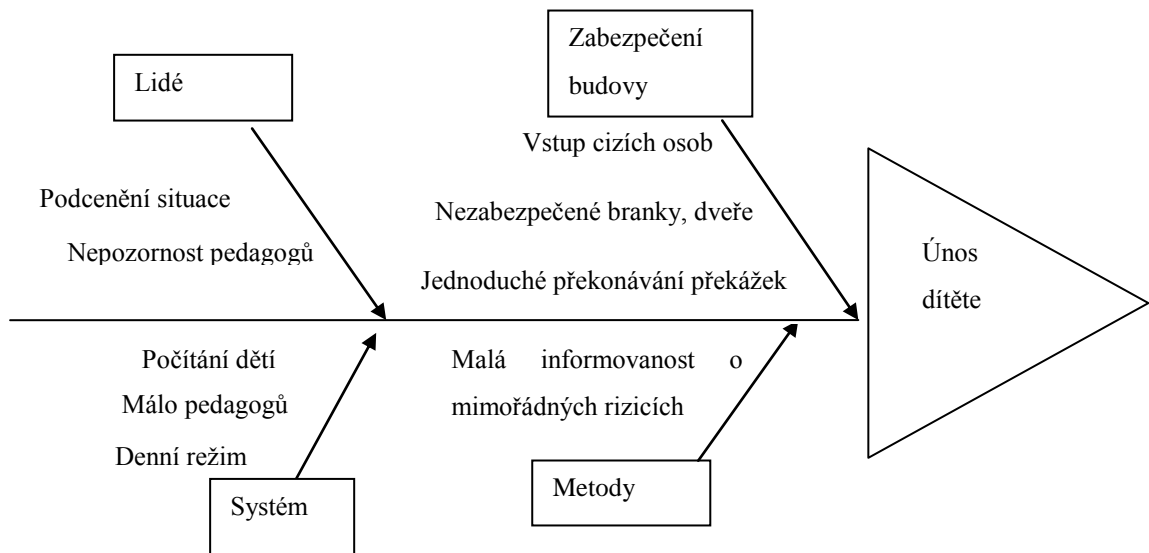
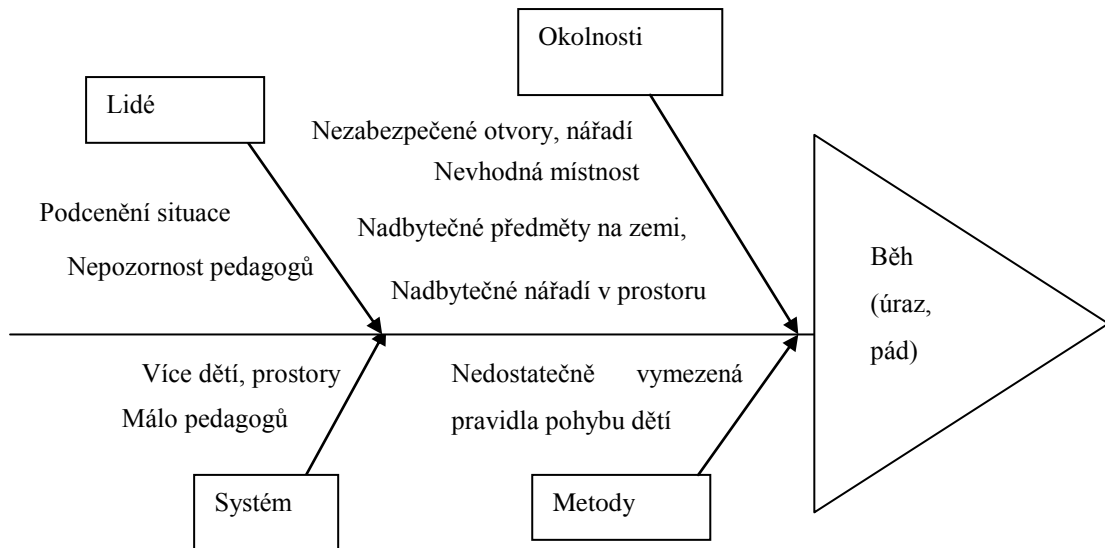

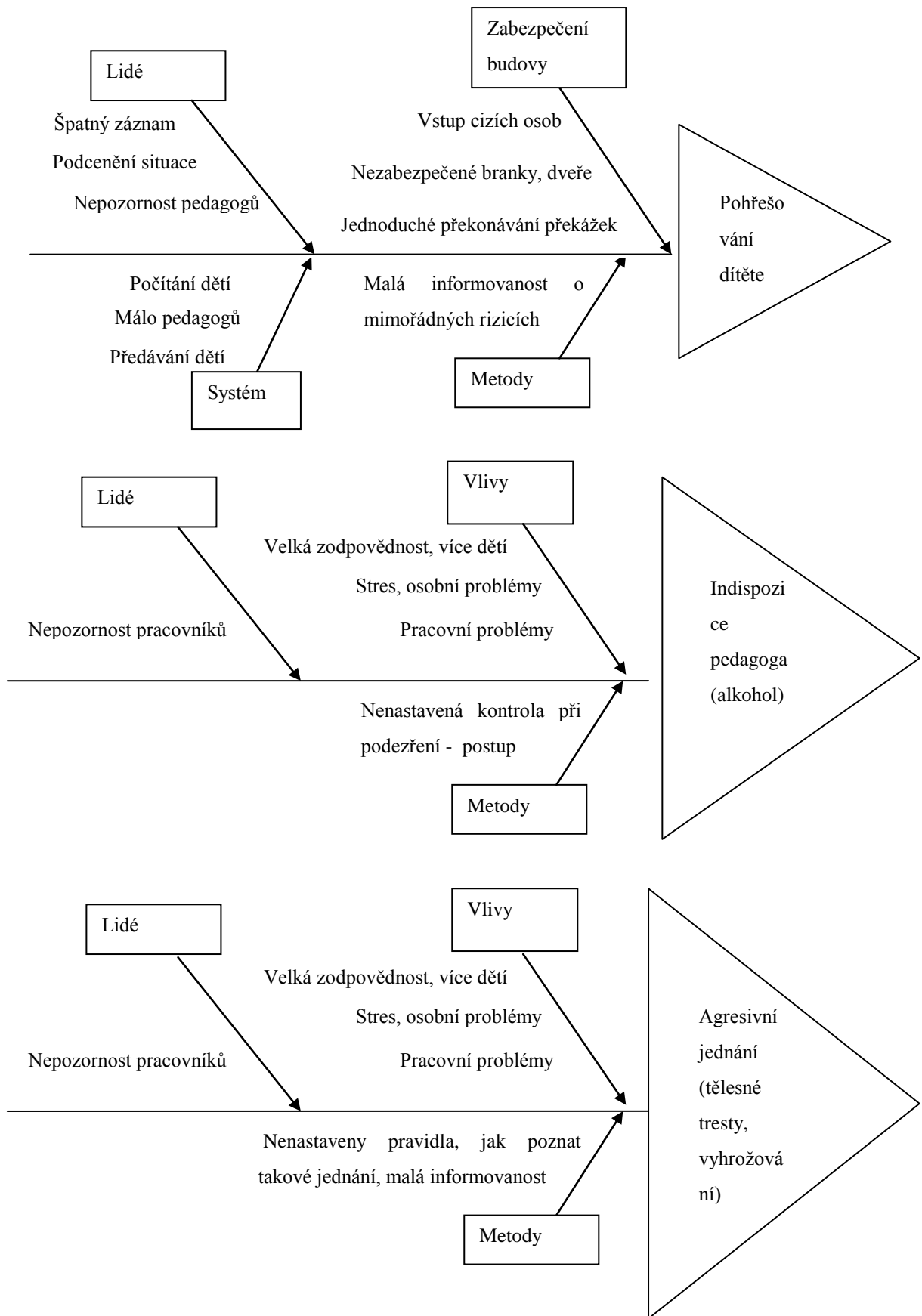

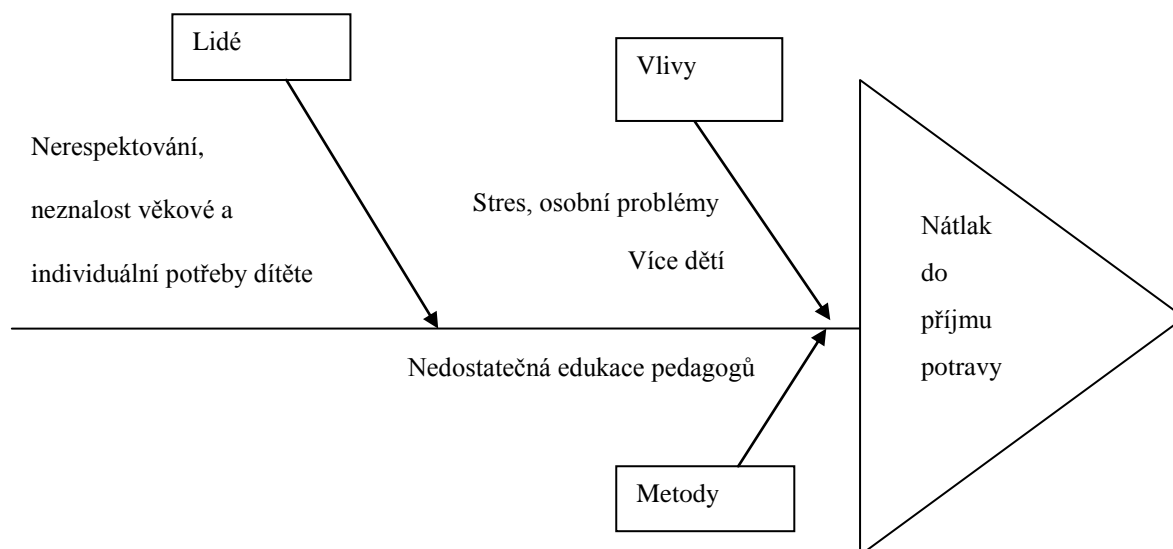

9.3 Řešení rizik

Vyhodnocení rizik diagramem příčin/pochybností pomohlo zjistit, co vede ke vzniku rizik v daném zařízení. Na základě těchto příčin tak můžeme snadno navrhnout nápravná opatření v celém systému pochybení. Daná MŠ má v některých případech zavedená preventivní opatření ke snížení rizika, zjistili jsme však, že v ne vždy jsou dostačující, někdy zcela chybí. Vychází nám z toho následující. Při vzniku rizik je nejčastějším důvodem pochybení nedostatečná pozornost pedagoga při aktivitách dětí. Na pedagoga může negativně působit stres, únava, více dětí. Úraz vznikne snáze z důvodu nedostačujícího počtu pracovníků. Bylo by proto vhodné využít asistenta, tedy osoby bez potřebné kvalifikace, pouze pro pomoc při dozoru nad dětmi. Takto by mohl být eliminován faktor nedostatečné pozornosti pedagoga a snížena tak míra rizika.

Dále jsou málo zdůrazňovaná pravidla třídy a bezpečnosti jako takové, proto by měl být součástí každodenního pobytu v MŠ ze strany učitele kladen důraz na pravidla třídy, které si v daném zařízení stanoví. Tato povinnost pedagogů by měla být zavedena směrnicemi. Směrnice prevence rizik by měly obsahovat pravidla, jak manipulovat s nářadím, náčiním (lezení po žebřinách, manipulace s hračkami – proti vdechnutí částí, házení s nimi), způsoby, jak poznat agresivní jednání (správné chování x nesprávné), co mají děti dělat, jak se zachovat pokud pedagog ohlásí, že vznikla mimořádná událost (hrozba bombového útoku, povodeň). Při vzniku opakovaných konfliktů mezi dětmi by měl pedagog nejdříve hledat důvody takového jednání. Jedním z důvodů může být nedostatečná nabídka činností

v MŠ, snaha o pozornost, o získání převahy. Učitel tak musí blíže spolupracovat s rodiči. Svévolný odchod dítěte z MŠ, jeho únos či pohřešování může způsobit nedostatečné zabezpečení vstupů (dveří, branky). Při pohybových aktivitách dětí musí být kladen důraz na odstranění nežádoucích předmětů v prostoru i samotné prostory pro pohyb musí být dostatečně velké a na jejich základě má být určena vhodná tělovýchovná činnost. V rámci denního režimu by mělo být stanoveno, jaké činnosti jsou povoleny a jaké ne, což by měli pedagogové dostatečně zdůrazňovat a jejich postup by měl být jednotný.

Oboustranné nepředání informací o dítěti může nastat z důvodu, že tento proces není nijak dokumentově ošetřen. Rodiče musí pedagogovi sdělit informace o aktuálním stavu dítěte, které mohou být důležité, což by však mělo být stvrzováno písemnou formou. V opačném případě, při vážném zdravotním ohrožení zdraví dítěte, může být obtížné určit zodpovědnost. Také pedagogové by měli při střídání směn písemně uvést, zda vznikly skutečnosti v případě některého dítěte, které by měl druhý pedagog vědět. Pokud není spolupráce s rodiči ideální, pedagog v ně nemá dostatečnou důvěru, má například podezření, že dítě dostává špatný příklad dospělých, měl by učitel využít svých prosociálních schopností a snažit se zjistit příčinu tohoto stavu. Na vztahu s rodiči by měl pedagog dlouhodobě pracovat, zapojovat je do některých denních školních i mimoškolních aktivit. Pokud pedagog pojme pochybnosti, že výchova dítěte v rodině dítě negativně ovlivňuje a může mít dlouhodobé následky na zdraví dítěte, má tuto skutečnost neprodleně oznámit ředitelce zařízení, také by měl tuto záležitost komunikovat dalším pedagogům. Dítě to může projevovat vyvolanou nechutí k jídlu po vzoru rodičů, zcela nevhodné mravní chování dítěte, záměrná agrese vůči slabším dětem. Vážná pochybení jako indispozice pedagoga po požití alkoholu či omamných látek, nebo nátlak dítěte do příjmu potravy nejsou v předškolních zařízeních časté. Chápeme je však jako osobní pochybení, které není vyloučeno u žádného člověka, jeho dopad je však závažný, proto by se mělo v případě vzniku eliminovat, ihned řešit.

Pro přehlednost ve vyhodnocených rizicích a způsobech, jak rizika řídit, by bylo vhodné, aby každá MŠ měla například registr rizik, složený z karet nejčastějších rizik, kde by bylo u jednotlivých identifikovaných rizik vyjádřena jejich míra, způsob, jak je měřit, strategie řízení a také odpovědnost jednotlivých osob. Karty rizik by měly být aktualizovány. Karta rizik může vypadat, jak je uvedeno v příloze.^[35] Karty rizik by mohly být k dispozici pedagogům ve třídě.

9.4 Zpětná vazba

Základním požadavkem pro úspěšné řízení rizik je stanovení bezpečnostních pravidel v daném subjektu, které by měly odpovídat specifikům daného zařízení. S tím souvisí nutnost provést celý postup identifikace, hodnocení, řešení rizik včetně následné zpětné vazby u jednotlivých zařízení vždy tak, aby konkrétní rizika korespondovala s daným zařízením a odpovídala aktuálním požadavkům mateřské školy. Zpětnou vazbou je myšlena po převedení výsledných procesů do praxe zpětná reakce a odezva, zda uvedené nastavení odpovídá skutečnému stavu. Na základě řešení rizik vytvořením jednotných směrnic, formulářů, doporučení, která budou pro MŠ závazná, je třeba pravidelně stav rizik kontrolovat, a veškeré vytvořené bezpečnostní postupy, pravidla v případě potřeby aktualizovat. Personál by měl být s celým řešením seznámen a měl by se aktivně zapojovat do živého procesu řízení rizik. Pokud se některá přijatá opatření ukážou jako nevyhovující, je třeba včas navrhnout postup pro efektivní řešení problému.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo identifikovat a vyhodnotit bezpečnostní rizika v zařízeních předškolního věku a eliminovat je. K tomu jsem využila procesu řízení rizik. Nejdříve jsem provedla analýzu současného stavu rizik v těchto zařízeních a to se zaměřením na výchovně-vzdělávací činnost a definovala procesy v zařízeních předškolního věku. Identifikovaná rizika jsem vyhodnotila pomocí matice míry rizika. Dále jsem u vybraných rizik se střední až vysokou závažností aplikovala RCA analýzu, konkrétně Ishikawův diagram pro zjištění skutečných příčin, pochybení. Poté jsem navrhla konkrétní řešení rizik. Při tvorbě své práce jsem vycházela nejen z teoretických poznatků odborníků, ale také ze zjištění jednotlivých pracovníků konkrétních předškolních zařízení, jež mi byly podkladem pro zhotovení případové studie, která je výstupem mé práce a je návodem, jak získané zkušenosti a poznatky uplatnit v praxi. Je nutno podotknout, že některé procesy jmenované v této práci (předávání informací při střídání směn pedagogů, oboustranné nepředání informací o dítěti mezi rodičem a pedagogem) nejsou dostatečně či vůbec legislativně ani jinak dále ošetřeny. Je důležité, aby byly vydávány směrnice nebo doporučení, která povedou k zajištění transparentnosti celého výchovně-vzdělávacího systému a tím ke snížení frekvence rizikových stavů. Výstupem mé studie je návrh evidence rizik zavedením karet rizik, odpovídajících procesům v jednotlivých mateřských školách, v nichž bude vyjádřena míra rizik, způsob, jak je měřit, strategie řízení a také odpovědnost konkrétních osob. Také jsem zjistila, že bezpečnostní rizika v zařízeních předškolního věku je možno řídit, avšak pouze za předpokladu stanovení zásad bezpečnostních politik. Byla tak potvrzena mnou v úvodu předestřená hypotéza, že výskyt některých nežádoucích jevů v těchto zařízeních se specifickým posláním, lze významně omezit. Proces řízení rizik není finančně náročný, vyžaduje pouze zájem osob zúčastněných ve vzdělávacím procesu, které chtějí, aby mateřská škola byla pro děti stále bezpečným místem.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

The target of my work was to identify and evaluate safety risks at the pre-school facilities and eliminate them. For this purpose I applied the risk management process. Firstly I performed the analysis of the actual risk state at these facilities, be specific I focused on educational activities, and defined processes at the pre-school facilities. I evaluated identified risks by means of the risk level matrix. Furthermore I applied the RCA analysis for selected risks of medium to high level of relevance, in particular the Ishikawa diagram for determination of actual causes, failures. After that I proposed particular risk solutions. At processing of my Work I came not only from the theoretical knowledge of experts, but also from findings of individual workers at particular pre-school facilities. This knowledge served as a base for processing the case study, which forms the output of my work. It gives instructions how to apply gained experiences and knowledge in practice. It is necessary to point out that some processes named in framework of this work (sharing of information at exchange of shifts of pedagogues, both-sided failure to hand over information about a child between a parent and a pedagogue) are not adequately regulated or they are not regulated at all by the valid legal regulations or otherwise. It is important to issue regulations or recommendations in order to ensure transparency of the entire educational system and thereby reduce frequency of risk states. The output of my study is the proposal of risk recording with introduction of risk cards for corresponding processes at individual nursery schools. They will express the risk level, the method how to measure them, the management strategy and also the responsibility of particular persons. Furthermore I discovered that the safety risks can be managed at the pre-school facilities, provided that principles for the safety policy were determined. It confirmed my hypothesis, which I outlined in the introduction of my work, that some regrettable phenomena can be removed or at least significantly limited at the above mentioned facilities. Risk management process is not expensive, it requires only interested persons involved in the educational process, which should have an interest in pre-school facilities was still a safe place for children.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.
- [2] PhDR. MILAN NOVÁK, Ph.D. *Výukový systém JU PF eAMOS.: Raně buržoazní pedagogika a tělesná výchova* [online]. 2002 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: http://www.eamos.cz/amos/kat_tv/modules/low/kurz_text.php?id_kap=11&kod_kurzu=kat_tv_9025
- [3] ŠIKULOVÁ, Renata, Iva ČEPIČKOVÁ a Iva WEDLICHOVÁ. A KOL. *Kapitoly z předškolní pedagogiky I*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2005. ISBN 80-7044-685-4.
- [4] GAŠPAROVÁ, Eva a Monika MIŇOVÁ. *Od detskej opatrovne k materskej škole* [online]. Banská Bystrica, 2009 [cit. 2012-05-10]. ISBN 978-80-970266-0-8. Dostupné z: http://www.omep.sk/info/zbornik2009_bb.pdf
- [5] EDITOR: *kurzy - dějiny pedagogiky* [online]. Západočeská univerzita v Plzni, 2005 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://athena.zcu.cz/kurzy/depe/000/HTML/30/>
- [6] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- [7] ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0877-4.
- [8] PIAGET, Jean a Bärbel INHELDEROVÁ. *Psychologie dítěte*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-608-X.
- [9] BLATNÝ, Marek. A KOL. *Psychologie osobnosti: Hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3434-7.
- [10] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- [11] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.

- [12] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha* [online]. Praha: UIV TAURIS, 2001. [cit. 2012-05-10]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>
- [13] SVOBODOVÁ, Eva. A KOL. *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
- [14] *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. [cit. 2012-05-10]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/DOC/MJRVPPVdoVestnikupokorekture2.doc>
- [15] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita řízení v MŠ*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8.
- [16] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. 2004. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>
- [17] Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů. In: *Sbírka zákonů*. 2005. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>
- [18] Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání. In: *Sbírka zákonů*. 2005. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb004_05.pdf
- [19] Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 2000. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb074-00.pdf>
- [20] Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. 2006. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/JKMPBOZzakudoPV.pdf>
- [21] Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. 2004. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Pavla_kopeckova/zakon_c._563_2004_Sb._o_pedagogickych_pracovnicich.rtf

- [22] VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. 2. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3357-9.
- [23] 262/2006 Sb. Zákoník práce. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. 2006. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/2919/262-2006.pdf>
- [24] *Pokyn ředitele školy k prevenci a hodnocení rizik*. Pržno, 2008.
- [25] *Školení BOZP*. Zlín, 2005.
- [26] VYMĚTAL, Štěpán. *Krizová komunikace: a komunikace rizika*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2510-9.
- [27] ŠEFČÍK, Vladimír. *Analýza rizik*. Zlín, 2009. ISBN 978-80-7318-696-8. Skriptum. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- [28] KORECKÝ, Michal a Václav TRKOVSKÝ. *Management rizik projektů: se zaměřením na projekty v průmyslových podnicích*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3221-3.
- [29] Rizika. In: *ManagementMania.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://managementmania.com/rizika>
- [30] RAIS, Karel. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích* [online]. 2. vyd. Praha: Grada, 2006 [cit. 2012-05-10]. ISBN 80-247-1667-4. Dostupné z: <http://books.google.cz/books?id=3e1lhXIT-MUC>
- [31] Řízení rizik (Risk Management). In: *ManagementMania.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://managementmania.com/cs/rizeni-rizik>
- [32] Bezpečnostní rizika. In: *ManagementMania.com* [online]. 2012 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: <http://managementmania.com/bezpecnostni-rizika>
- [33] BARKER, Stephen a Rob COLE. *Projektový management pro praxi* [online]. Praha: Grada, 2009 [cit. 2012-05-10]. ISBN 80-247-2838-9. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=mm_rky_b69YC&pg=PA33
- [34] Řízení rizik: Jemný úvod do řízení rizik. In: ČERMÁK, Miroslav. *CleverAndSmart - ICT Management* [online]. 2010 [cit. 2012-05-11]. Dostupné z: <http://www.cleverandsmart.cz/rizeni-rizik-jemny-uvod-do-rizeni-rizik/>

- [35] ŠKRLA, Petr a Magda ŠKRLOVÁ. *Řízení rizik ve zdravotnických zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2616-8.
- [36] FUCHS, Pavel a David VALIŠ. *Metody analýzy a řízení rizika* [online]. Liberec, 2004 [cit. 2012-05-10]. Dostupné z: http://risk.rss.tul.cz/vyuka/vyucovane-predmety/hri-hodnoceni-rizik-1/materialy-ke-stazeni/Analyza_rizeni_rizika_skriptum.pdf. Skriptum. Technická univerzita v Liberci.
- [37] *Metody hodnocení rizik. BOZP info* [online]. 2012 [cit. 2012-05-11]. ISSN 1801-0334. Dostupné z: http://bozpinfo.cz/knihovna-bozp/citarna/tema_tydne/hodnoceni_rizik120104.castjedna.html
- [38] Zákon 309/2006 Sb.o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. In: *Sbírka zákonů*. 2006. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb096-06.pdf>
- [39] *Prevence rizik - vyhledávání a hodnocení rizik*. In: BÍLEK, Evžen. *IPodnikatel.cz - Portál pro podnikatele*. [online]. 2011 [cit. 2012-05-11].
- [40] *Hodnocení rizik a nápravná opatření pro jejich minimalizaci – děti mateřské školy*. Pržno, 2004.
- [41] *Hodnocení rizik*. Zlín, 2004.
- [42] *Práva a povinnosti dětí, učitelek a zákonných zástupců. Mateřská škola Praha - Zbraslav* [online]. 2010 [cit. 2012-05-11]. Dostupné z: www.ms-zbraslav.wz.cz/spolecne/Prava_a_povinnosti_deti.doc
- [43] BRUCEOVÁ, Tina. *Předškolní výchova*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-068-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BOZP	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NVP	Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací programy
TVP	Třídní vzdělávací programy

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 – Schéma BOZP</i>	39
<i>Obrázek 2 – Řízení rizik</i>	43
<i>Obrázek 3 – Matice hodnocení stupně rizika</i>	46
<i>Obrázek 4 - Model řízení rizik</i>	53
<i>Obrázek 5 - Diagram práce s dítětem v MŠ</i>	58
<i>Obrázek 6 - Diagram identifikace rizik</i>	62
<i>Obrázek 7 - Ishikawův diagram</i>	68

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 – Příklad hodnocení rizik a nápravná opatření pro jejich minimalizaci v konkrétní MŠ včetně legendy</i>	<i>51</i>
<i>Tabulka 2 - Identifikace a vyhodnocení rizik výchovně-vzdělávací činnosti u konkrétního předškolního zařízení</i>	<i>67</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Karta rizik

				Pořadové číslo rizika:
1. Název popis rizika				
2. Popis procesu				
3. Možné příčiny rizika	1.			
	2.			
	3.			
4. Míra rizika	<input type="text"/>			
5. Možný dopad na bezpečnost, zdraví osob	<input type="text"/> Z (1)	<input type="text"/> M (2)	<input type="text"/> S (3)	<input type="text"/> V (4) <input type="text"/> K (5)
5. Možný dopad na bezpečnost, zdraví osob	<input type="text"/> Z (1)	<input type="text"/> M (2)	<input type="text"/> S (3)	<input type="text"/> V (4) <input type="text"/> K (5)
6. Pravděpodobnost výskytu	<input type="text"/> Z (1)	<input type="text"/> N(2)	<input type="text"/> Mž(3)	<input type="text"/> O (4) <input type="text"/> J (5)
Měření rizika (způsoby, jakým bude riziko sledováno)	1.			
	2.			
	3.			
Způsob snížení/odstranění rizika	1.		2.	3.
Termín uskutečnění				
Kontrola funkčnosti preventivních opatření			Odpovědné osoby	
Poznámky				

Vysvětlivky: Z – závažný, M – malý, S – střední, V – velký, K - katastrofický

N – nízká, Mž – možná, O – očekávaná, J - jistá